

(K)OUKEJ

Časopis vydává EDA cz, z. ú.

3. ročník 2/2018

Téma: Škola
a vzdělávání
aneb každý
má svou cestu

 eda

www.eda.cz

Udělejte radost sobě i dalším lidem nákupem v našem e-shopu EDA

Na www.eshop.eda.cz pořídíte dárky
pro malé i velké. Nákupem podpoříte
činnost naší neziskové organizace EDA.
Děkujeme.

ROSTEME HROU

Vývoj a podpora hry dětí
se zrakovým postižením

Organizace EDA cz, z. ú. vydala odbornou publikaci

ROSTEME HROU

Vývoj a podpora hry dětí
se zrakovým postižením

Kniha je určena rodičům dětí, poradcům rané péče,
speciálním pedagogům, asistentům, studentům
pedagogiky a všem, kteří si rádi hrají
a zajímají se o specifika hry dětí
se zrakovým postižením.

Na knihu navazují další materiály:
Škála vývoje hry, která nám pomůže
přesně zařadit současný stav vývoje
hry dítěte, a **Pracovní sešit**, který je
nástrojem k tvorbě plánu podpory vývoje hry.

Knihu i další materiály lze objednat na e-mailu: info@eda.cz
nebo tel.: 724 400 820. Cena knihy je 295 Kč,
Škála vývoje hry 235 Kč a Pracovního sešitu 255 Kč.

(!) Byla u vašeho dítěte
zjištěna závažná diagnóza?

(🧑) Pečujete o dítě po úrazu
nebo s postižením?

(?) Chcete se
s někým poradit?

(🧑) Krizová Linka EDA
je tu pro vás!

6 ZDARMA

800 40 50 60

9-15

Linka EDA: 800 40 50 60

Chat EDA: www.eda.cz

E-mail: linka@eda.cz

Linku a chat EDA provozuje EDA cz, z. ú. s podporou Ministerstva práce a sociálních věcí.

(Úvodník/Obsah/Tiráž)

Vážení čtenáři,

v tomto čísle časopisu (K)Oukej
se věnujeme různým možnostem
vzdělávání a cestám k němu.

Mapujeme je z pohledu jed-
notlivých vzdělávacích institucí,
kterým dáváme prostor pro před-
stavení. Věnujeme se běžnému
i speciálnímu školství pro různé cí-
lové skupiny. Oslovili jsme několik
velmi odlišných škol a požádali je,
aby změnily svá specifika – čeho si
na svém fungování cení, co svým
žákům nabízejí, jaké mají zázemí
a pro koho tu jsou.

V další části časopisu přinášíme
individuální zkušenosti se zajišťo-
váním cest, jak školu nebo vzdě-
lávání pro své dítě zajistit. Každý
způsob je jiný a cesty různé dlouhé
a namáhavé. Za každým sdíleným
příběhem je spousta vynaložené
energie rodičů i tyflopedů ze SPC
nebo poradkyň rané péče.

Bez ohledu na zákonný rámec je
hledání té správné školy i budová-
ní spolupráce s konkrétními peda-
gogy a asistenty především dílem
velkého osobního nasazení, lidské
ochoty a dlouhé soustředěné prá-
ce; nezdířka však hrají roli i šťastné
náhody.

Přejeme vám a vašim dětem,
aby právě ta vaše společná cesta ke
vzdělávání byla co nejpříjemnější
a potkali jste na ní ochotné a vzdě-
lané profesionály, kteří budou při-
praveni a na správném místě.

Inspirativní čtení přeje

Alice Pexiederová,
šéfredaktorka časopisu

Obsah

Téma / Škola a vzdělávání aneb každý má svou cestu	4
Úvaha o vzdělávání	4
Téma / Školy se představují	6
Příběh nevidomé Pavlinky aneb Jak to všechno začalo	6
Smiling Crocodile	7
Rozhovor s PhDr. Martinou Malotovou – ředitelkou ZŠ pro žáky s poruchami zraku v Praze 2 na náměstí Míru	8
ZŠ Zahrádka	11
Téma / Každý má svou cestu	14
Úvod	14
Zahrada a Zahrádka	14
Táda a Luky	15
Asistent pedagoga	19
Jak jsem se dostala k této profesi?	19
Škola pro Adélku	19
Je čas jít dál	21
Děti vyrobily pomůcky pro SPC EDA	22
Život jinak	23
Nejen pro sourozence	24
Adventní jeleni	24
Recenze	24
Labyrint pohybu se čte jako detektivka	24
Sloupek Hra	25
Senzopatická hra	25
 Místo pro vaše poznámky:	 26

(K)Oukej

EDA cz, z. ú.
Filipova 2013/1, Praha 11, 148 00
Tel/fax : 224 826 860
Mobil: +420 724 400 820
e-mail: info@eda.cz
www.eda.cz

Vydavatel: EDA cz, z. ú.
Náklad: 600 ks
Foto na titulní straně: archiv EDA cz, z. ú.
Zlom: PRODTP, studio@prodtp.cz
Tisk: RETISK, email: retisk@seznam.cz
evidenční číslo periodického tisku: MK ČR E 22508

Šéfredaktorka: Alice Pexiederová
Redakční rada: Alice Pexiederová,
Jana Vachulová, Jana Ježková,
Anna Kubeschová, Martina Králová
Jazykové korektury: Jana Vachulová,
Milan Holeček

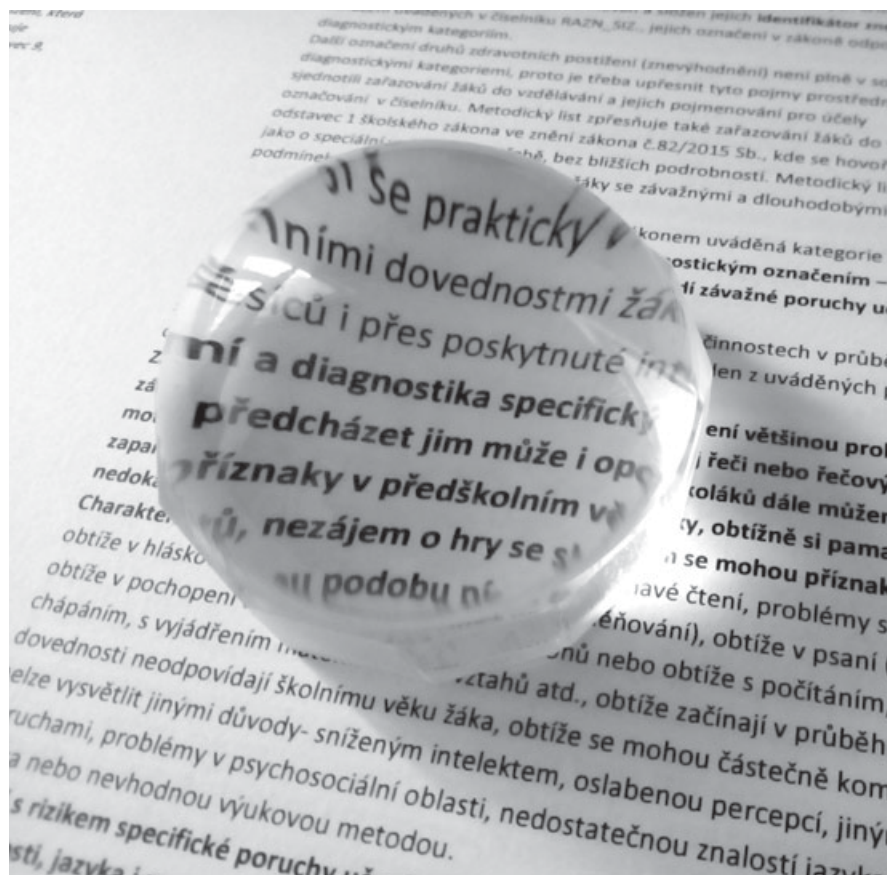
Úvaha o vzdělávání

„Má-li se člověk stát člověkem, musí být vzděláván.“

(Jan Amos Komenský)

Vzdělání je potřebné všem. Na to poukazyval již Jan Amos Komenský, a přestože se od té doby vystřídal hodně názorů, dnes se, doufám, již nenajde nikdo, kdo by tuto základní myšlenku zpochybňoval. Jaký je systém vzdělávání dětí, to jistě všichni víme. Podívejme se blíže, jaké možnosti se nabízejí dětem se zdravotním postižením a jaká je organizace vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami.

V rámci **integračního modelu** mohou být děti se zdravotním postižením začleněny do běžných mateřských, základních a středních škol. Pokud se rodiče rozhodnou k tomuto kroku, zpravidla spolupracují se školským poradenským zařízením – speciálně pedagogickým centrem (SPC), případně i s pedagogicko-psychologickou poradnou (PPP). Rodiče mohou navázat spolupráci se SPC ještě před nástupem do mateřské nebo základní školy, nebo dle potřeby až v průběhu školní docházky. SPC může rodičům pomoci již ve výběru vhodné školy nebo naváže spolupráci se školou, kterou dítě již navštěvuje. Škole následně SPC poskytuje informační a metodickou podporu, zajišťuje speciálně pedagogickou či psychologickou diagnostiku dítěte a zjišťuje míru jeho speciálních vzdělávacích potřeb. Je zde důležitá spolupráce poradenského pracovníka SPC, ředitele školy, výchovného poradce, třídního učitele, všech pedagogů, kteří se účastní vzdělávání dítěte, a samozřejmě rodičů, případně i asistenta pedagoga. Dle aktuálně platného právního předpisu, který upravuje vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami (Vyhláška č. 27/2016 Sb., v aktuálním znění předpisů), mů-

že škola či školské zařízení na základě doporučení školského poradenského zařízení získat finance na nejrůznější kompenzační či didaktické pomůcky, na asistenta pedagoga, školního speciálního pedagoga či školního psychologa atd., což pomáhá co největšímu možnému vyrovnání podmínek pro vzdělávání dítěte se speciálními vzdělávacími potřebami. Žák se také může vzdělávat dle individuálního vzdělávacího plánu, kde jsou popsány úpravy metod, organizace či obsahu vzdělávání, jaké pomůcky žák využívá, úprava hodnocení apod.

Další možností pro vzdělávání dítěte se zdravotním postižením jsou **školy dle § 16 ods. 9 školského zákona**, tj. školy určené pro žáky s mentálním, tělesným, zrakovým nebo sluchovým postižením, závažnými vadami řeči, závažnými vývojovými poruchami učení, závažnými vývojovými poruchami chování, souběžným postižením více vadami nebo autismem (speciální školy). V těchto školách je výhodou velká vybavenost speciálními kompenzačními i didaktickými pomůckami, menší počet žáků na třídu a odbornost pedagogů. I v tomto modelu vzdělávání rodina a škola zpravidla spolupracuje se SPC, které zajišťuje diagnostickou

činnost a nácvik reedukačních či kompenzačních mechanismů, pokud to není v možnostech školy.

Možnost volby a nástrahy

Objevují se názory, které se přiklání buď pouze k inkluzivnímu vzdělávání, nebo ke speciálnímu školství – a to druhé odsuzují. A mnohdy se rodiče obrací právě na SPC s otázkou, na kterou chtějí znát jednoznačnou odpověď: „Je lepší navštěvovat běžnou, nebo speciální školu?“ Na tuto otázku jednoznačnou odpověď nenajdeme. Obě možnosti mají svá významná pro i proti. Ale především zcela závisí na osobnosti dítěte. Každé dítě je jiné, disponuje jinými schopnostmi, možnostmi, povahovými rysy.

Často se stává, že rodiče stojí spíše o zařazení dítěte do běžné školy. Dítě je šikovné a je zcela v jeho možnostech zvládnout za určitých podmínek docházku v běžné škole. A spádová škola dítě ke školní docházce přijme. Zdá se, že je vyhráno. Zde ovšem nastupuje jeden obrovský činitel ovlivňující úspěch integrace – škola sama. Jak se škola staví k inkluzivnímu vzdělávání? Je ochotná upravit podmínky pro vzdělávání dítěte tak, aby mělo dost možností a bylo úspěšné? Je pedagog ochoten upravit vyučování tak, aby bylo zcela dostup-

né i žákovi se speciálními vzdělávacími potřebami? Má pedagog chuť hledat ve výuce nové možnosti, nebo má strach a odmítá situaci? Jak bude třídní kolektiv vnímat svého „jiného“ spolužáka? Bude dobrá spolupráce mezi pedagogem a asistentem pedagoga? Odhadne asistent pedagoga potřebnou míru podpory, kterou dítě potřebuje? Činitelem ovlivňujícím úspěšnost integrace je mnoho, a z hlediska školy záleží hlavně na lidském přístupu, ochotě a mnohdy i selském rozumu. A pokud si škola s něčím neví rady, je tu pro ni právě poradenský pracovník SPC.

„Zejména, když příroda, bylo-li jí po některé stránce zabráněno rozvinouti svou sílu, rozvine ji po jiné stránce tím zdatněji, jen když se jí pomůže. ... Poněvadž je tedy vždycky někudy poskytnut přístup k rozumné duši, má se světlo vpouštět tudy, kudy je možno.“ (Jan Amos Komenský, Vševýchova)

Dítě má často kapacitu k tomu, aby přijímalo a chápalo informace stejně jako jeho spolužáci. Jenže potřebuje jediné – informaci zpřístupnit. Dítě se zrakovým postižením potřebuje informace zvětšit, zvýraznit, zjednodušit, případně dostat informace v hmatové podobě a k tomu dostat i dostatečný slovní popis; dítě se sluchovým postižením zase potřebuje upravit podmínky k pohodlnému odezírání atd. Mnoho škol se k této situaci staví kladně, snaží se vnímat potřeby dítěte a adekvátně na ně reagovat, má zájem konzultovat situaci s poradenským pracovníkem. Ovšem také se stává, že dítě se speciálními potřebami je vnímáno jako zatěžující. Stává se, že vyučující zvětší dítěti matematický úkol černobíle, aniž by se pozastavil nad tím, že zadání úlohy je závislé právě na barvách. Stává se, že pedagog chce po dívce, jejíž vidění je v pásmu těžce slabého zraku až praktické nevidomosti, aby zakreslila houslový klíč do běžného notového papíru. A přitom se zdá, že upravit prostředí dítěti, kterému už například brýle ke čtení běžného textu nestačí, je něco tak přirozeného a samozřejmého...

Teorie a praxe

Aktuální myšlenka inkluzivního vzdělávání, podložená již výše zmíněnou Vyhláškou č. 27/2016 Sb. v aktuálním znění předpisů, je z mého pohledu ve své podstatě dobrá. V SPC pracuji od roku 2017, po dokončení magisterského

studia speciální pedagogiky, oboru zaměřeného za diagnostiku a poradenství. Tudiž jsem se ještě rok studia za pomoci některých vyučujících, kteří se i podíleli na tvorbě Katalogu podpůrných opatření, stihla zorientovat v novém systému, který pozměnil dosavadní činnost školských poradenských zařízení a organizací vzdělávání dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Dokud člověk studoval Vyhlášku a Katalogy podpůrných opatření ve školní lavici, zdálo se vše v pořádku. Jsou stanoveny tzv. podpůrná opatření, která lze dítěti v souladu s jeho speciálními vzdělávací-

ky. V tomto doporučení jsou vypsány doporučené metody výuky, úprava organizace, hodnocení atd., což může být pedagogům vodítkem. Potud je to dle mého názoru „vymyšlené“ dobře.

V běžné praxi pak ovšem nastávají nejrůznější komplikace. Vyhláška, která všechny výše uvedené skutečnosti upravuje, se neustále obměňuje, protože se ještě po dvou letech neustále ukazují její velké nedostatky. Důkazem budiž to, že téměř každé školské poradenské zařízení postupuje ve své práci jinak a názory různých odborníků na to, jak mají tato zařízení postupovat, se mnohdy také

mi potřebami doporučit. Jsou vypracovány i Katalogy podpůrných opatření, které mají několik dílčích částí (podpůrná opatření pro děti a žáky se zrakovým postižením, sluchovým postižením, tělesným postižením aj.). Tyto katalogy, ačkoli se přesně neshodují s vyhláškou, jsou volně dostupné (<http://katalogpo.upol.cz/>) a mohou být velkou pomůckou pro učitele, výchovné poradce a všechny, kdo se podílejí na vzdělávání dítěte se speciálními vzdělávacími potřebami. A na základě doporučení, které vypracuje SPC (PPP), škola dostane finance, aby mohla některá podpůrná opatření realizovat a nakoupit potřebné pomůc-

zcela zásadně liší. Ohledně financování asistentů pedagoga postupuje každý kraj jinak, ačkoli se všichni řídí toutéž vyhláškou. A v neposlední řadě v závislosti na této vyhlášce stoupla pro poradenské pracovníky administrativní zátěž, která jim ubírá čas na to, aby se věnovali dětem. V důsledku toho vzniká často nevyhnutelný chaos. Ale budme na druhou stranu rádi, že se stále pracuje na tom, aby tato – pro naši práci závazná – vyhláška byla stále zdokonalována a zlepšována.

Petra Slavičková,
speciální pedagog – tyflopéd

Příběh nevidomé Pavlinky aneb Jak to všechno začalo

Každý pan ředitel či paní ředitelka si určitě vzpomene na první okamžiky v nové funkci. Začátky byly zjištěním, že ne vše bude nejspíš takové, jak jsme si představovali. I mě čekalo před šesti lety procitnutí nad dokumenty všeho druhu, které jsem v ředitelně objevila. Jedním z nich bylo i rozhodnutí o nepřijetí nevidomého dítěte k předškolnímu vzdělávání v naší mateřské škole. V prvních zářijových dnech jsem si všimla holčičky, která v doprovodu maminky často procházela kolem naší školky. Při pobytu na zahradě jsem mamince nabídla, zda si nechce její dcera s dětmi na zahradě pohrát.

A tehdy mi doslova spadla brada. K pískovišti, kde řádily nejmladší děti, se rozeběhla copatá holčička, která – ačkoli běžela suverénně a s jistotou – byla nevidomá. Začala si s dětmi hrát, jako kdyby neměla žádný „problém“. S maminkou jsem se dala do řeči a zjistila, že se jedná právě o výše zmíněné dítě, jež má předchůdkyně do MŠ nepřijala. Světe div se, Pavlínka, jak se dívka jmenuje, nebyla podchycena ani v žádném speciálním centru, kde by se jí a její rodině věnovali.

Do mateřské školy nebyla přijata, protože předchází ředitelka i učitelky se bály, jak by vše s Pavlínkou zvládly. Prý i proto, že nejsou asistenti. O tuto pozici údajně není zájem. Je to pravda, sehnat asistenta bylo v minulých letech – a je stále i nyní – dost obtížné. Ale to mám holčičku nechat běžet po vsi s tím, že vše zvládne sama?

Jak to zvládnout

Jsem speciální pedagog. Vím, co obnáší práce s nevidomým dítětem. Je opravdu náročná. Situaci, v jaké se Pavlínka ocitla, jsem však nemohla nechat bez odezvy.

Mamince jsem navrhla, aby alespoň společně docházely na konzultace, kde

se dozvědí, jaké existují pomůcky pro nevidomé, co vše je třeba procvičovat, na zvládnutí kterých dovedností se zaměřit. Nabídla jsem mamince také, aby si Pavlínka hrála dopoledne s dětmi na školní zahradě.

Po pár setkání s Pavlínkou jsem zjistila, že je sluníčkem s pozitivní energií, je veselá a přirozená.

Kolegyně jsem seznámila se svým rozhodnutím Pavlínku do MŠ přijmout. Probíraly jsme společně, co vše my pedagogové a naše děti musíme zvládnout, aby Pavlínka mohla být ve školce s námi. Poměrně rychle jsme se dohodly, že Pavlínku do školky vezmeme.

Podala jsem prostřednictvím místního regionálního tisku inzerát na místo asistenta pedagoga pro nevidomou dívčinku. Několik zájemců se opravdu našlo. Následovala další fáze spočívající v zajištění speciální pedagogické péče ve spolupráci se SPC. Kontaktovala jsem SPC v Praze a domluvila se s paní Mgr. Martinou Královou, že nás navštíví.

V naší mateřské škole jsme se poprvé sešly ve složení Pavlínka, její maminka, paní Králová, budoucí asistentka pedagoga a učitelka ze třídy, ve které by se měla Pavlínka vzdělávat. Diskuse nad potřebami Pavlinky a její rodiny byla dlouhá, ale racionální, plná pozitivního myšlení a víry v pomoc. Uzavřely jsme ji s tím, že i bez předchozích zkušeností do toho jdeme. Pavlínku jsme do naší mateřské školy přijaly, a to do třídy Slunátek.

Po přijetí do MŠ

Tolik lásky, tolerance, dětské bezprostřednosti a pozitivní energie, jimiž byla

třída okamžitě prodchnuta, nás ujistilo v tom, že jsme se vydaly správným směrem. Pořádily jsme do školky pomůcky, které nebyly přímo určeny pro nevidomé děti. Byly to pomůcky a hračky prostorové, trojrozměrné, na trhu jich je opravdu dost. Paní asistentka byla (tedy stále je) úžasná. Vyráběla pro Pavlínku pomůcky dle probíraných témat. Z kartonů vystřihovala obrysy, tvary, které tvořily trojrozměrný celek.

Zakoupily jsme také interaktivní tabuli. Byla to naše první větší zkušenost s prací na ní. Paní učitelka připravovala aktivity přímo pro nevidomou Pavlu. Když třída s tabulí pracovala, Pavlínka se všech aktivit také zúčastňovala, protože si skvělá paní učitelka programy sama ozvučila a přidávala zvukové efekty tak, aby jim Pavlínka rozuměla.

Tým učitelek měl opravdu náročnou práci, ale braly ji jako motivaci. Postupně i ostatní kolegyně přijaly práci pro Pavlínku jako každodenní rutinu. A ostatní školkové děti? Vůbec nepřístupovaly k Pavlince jako kdyby byla něčím výjimečná. Vysvětlily jsme jim, že Pavlínka nevidí, do vzdělávacích programů jsme zařadily spoustu her na zrakovou koordinaci, hmat a sluch, a děti pochopily, proč Pavlince budeme při některých činnostech pomáhat. Děti se chovaly zcela přirozeně, vzaly Pavlínku za ruku při přesunech, pomáhaly jí v umývárně, s obsluhou u stolečků. My dospělí jsme byli obezřetní. Dávali jsme pozor, aby Pavlínka nezakopla, aby nespadla, aby na sebe něco neshodila. Naše Pavlínka ale vše zvládala jako její kamarádi.

Dítě jako každé jiné

Jednoho dne se šla Pavlínka umýt do umývárny. Byla tam trošku déle, než byl její obvyklý čas. „Pavlinko, potřebuješ pomoci?“ zeptala jsem se proto. Pavlínka však s úsměvem na tváři odpověděla: „Ne, jen se na sebe musím PODÍVAT do zrcadla, jak mi to sluší.“ A tak mi došlo, že je Pavlínka dítě jako každé jiné. Svůj handicap vůbec nevnímá, protože ona ten svůj svět vidí svým vlastním způsobem.

Všem mým kolegyním patří obrovský dík, že do toho se mnou před těmi šesti lety šly. Že věřily, že to zvládneme.

Mnoho bychom ale nezmohly bez spolupráce rodiny, tedy Pavlínčiny maminky. Neobešly bychom se ani bez pomoci kolegyně Martiny Králové. Jezdila za námi z Prahy, pomáhala nám vybírat

vhodné pomůcky, přinášela nám vždy pozitivní energii.

A jak se má Pavlínka v těchto dnech? Po krásných dvou letech u nás nyní navštěvuje pražskou Školu Jaroslava Ježka pro zrakově postižené. Dobře prospívá, a navíc krásně hraje na housle. Když má volno ve škole, přijde se za námi podívat a pochlubit se, jakou novou skladbu se zase naučila hrát.

Za mého šestiletého vedení se v naší mateřské škole pedagogové obměnili, v sociálně vyloučené lokalitě je práce opravdu vyčerpávající. Ale zapálené jádro zůstalo, a tak není problém přijímat ke vzdělávání další děti s potřebou podpůrných opatření.

Letos máme ve trojtřídce celkem šest takových dětí, z nichž tři mají středně těžkou zrakovou vadu. Další chlapec

je – stejně jako Pavlínka – nevidomý, již třetí dítě v poměrně krátkém období. Nadstandardní spolupráce s Martinou Královou ze SPC EDA Praha nadále pokračuje, ve školce nyní působí šest pedagogů a tři asistenti pedagoga.

Asistenti pedagoga a jejich financování jsou dnes velmi diskutovaným tématem. Jejich práce si cením, je stejně důležitá jako práce učitele. I proto je u nás dobře finančně ohodnocena. Bez asistentů by to prostě nešlo.

Práce s dětmi s postižením je opravdu náročná a vyčerpávající, má však i řadu pozitivních stránek. Obohacuje například lidské vztahy o toleranci, trpělivost, ochotu a vstřícnost.

A to není málo!

Vladimíra Pechanová

Smiling Crocodile

Smiling Crocodile www.smilingcrocodile.org je charitativní organizace, která podporuje děti s těžkým kombinovaným a také sluchovým postižením u nás a v rozvojových zemích.

V zahraničí podporujeme děti s postižením, které žijí na hranici chudoby, jedná se hlavně o vzdělávací a integrační projekty.

V Čechách je hlavním projektem speciální škola a školka pro děti s těžkým kombinovaným postižením se stejným názvem - Smiling Crocodile v Praze.

A právě na to, jak funguje speciální škola Smiling Crocodile, jsem se ptala její ředitelky Dagmar Hermannové.

Paní ředitelko, co všechno může Smiling Crocodile nabídnout? Jaká je dolní a horní věková hranice dětí?

Do tohoto zařízení jsou přijímány děti, které věkově spadají do předškolního a základního vzdělávání, tedy zhruba od 3 do 15 let.

Vedle klasického vzdělávání nabízíme i řadu mimoškolních aktivit jak pro děti, tak i rodiče a rozsáhlý integrační program. Např. běháme maratony se speciálními vozíčky, jezdíme na hory, máme kapelu, divadelní spolek, vlastní časopis.

Věříme, že naše děti mohou dokázat úplně všechno, jen je potřeba jim v tom pomoci.

Jak vypadá jeden takový průměrný den dítěte u vás ve Smiling Crocodile?

Děti přicházejí či se sjíždějí školním autobusem před devátou hodinou, následují vzdělávací bloky – vyučování a terapie.

Každé dítě má u nás individuální vzdělávací plán a individuální přístup. Využíváme různé metody, např. zážit-

kovou a multisenzoriální pedagogiku, strukturované učení, alternativní a augmentativní komunikaci, muzikoterapii, zrakovou a sluchovou stimulaci.

Naši žáci mají také k dispozici zkušeného fyzioterapeuta, denně cvičí a rehabilitují.

Před obědem obvykle chodíme s dětmi ven, po obědě následuje krátká relaxace, a pokud rodiče a děti chtějí, mohou dopoledne využívat naše zájmové aktivity nebo školní klub.

Jak vypadá taková školní třída a jaké pedagogy má třída obvykle k dispozici?

Snažíme se, aby třídy co nejvíce připomínaly rodinné prostředí, aby v nich dětem bylo dobře. S dětmi pracují ve skupinkách i individuálně dva zkušení speciální pedagogové, za aktivní účasti muzikoterapeuta, asistentů pedagoga a dobrovolníků.

Pro jaké děti je Smiling Crocodile primárně určen?

Primárně pro děti s těžkým kombinovaným postižením, které mají třeba i problém se umístit v jiných speciálních školách kvůli svému postižení či jiným okolnostem.

Jak funguje svoz dětí školním autobusem a jaký má akční rádius?

Školní autobus je minivan a zdaleka bohužel nepokrývá potřeby všech rodin, které by měly o svoz zájem. Máme svozová místa a trasa se mění podle potřeb. Bez štědrých sponzorů by ale náš autobus fungovat nemohl.

Platí se na vaší škole školné? A jsou nějaké možnosti, jak ho uhradit, když si to rodina finančně nemůže dovolit?

Ano, školné se na naší škole platí, ceník je na webu. Myslím, že školné je s ohledem na nákladný provoz a specifikum celého zařízení minimální, ale pokud si ho rodiče nemohou dovolit, kontaktují různé nadace, které se školním pomáhají.

Jak vaše škola vznikla a jak souvisí s „Bobříky“?

Škola Smiling Crocodile vznikla právě z potřeb rodičů dětí s kombinovaným postižením, kteří navštěvovali terapeutický program Bobříci, který jsem v roce 2004 založila a s dvěma kolegy-němi vedla. Koncept vycházel z mých zkušeností z práce v zahraničí. Škola a školka, již jsem zakladatelkou a ředitelkou, byla pak otevřena v roce 2012.

Máte nějakou zkušenost s integrací dětí bez postižení? Třeba sourozenců?

Ano, sourozence a kamarády našich žáků aktivně zapojujeme do všech ak-

tivit školy, pravidelně se účastní našich sportovních aktivit, besídek a příměstských letních táborů, které pořádáme. Rovněž u nás fungovala dříve třída pro děti bez speciálních potřeb, se kterou měly třídy speciální integrační program. Kvůli omezené kapacitě současné budovy jsme však upřednostnili děti s postižením, pro které jsme otevřeli další třídu. Rovněž spolupracujeme na našem integračním programu s několika základními školami.

Co byste nám řekla o Smiling Crocodile na závěr?

Že v naší škole se nesnažíme děti pouze vzdělávat a výchovně na ně působit, ale také se snažíme zlepšit různými formami i kvalitu jejich života a života jejich rodin. A také to, že naše nejosvědčenější terapie jsou humor, pochvala a laskavý přístup!

Ptala se Anna Kubeschová, poradkyně rané péče

Rozhovor s PhDr. Martinou Malotovou – ředitelkou ZŠ pro žáky s poruchami zraku v Praze 2 na náměstí Míru

Mohla byste představit vaši školu?

Naše škola má dlouholetou tradici ve vzdělávání slabozrakých žáků. Na jaře jsme důstojně oslavili sedmdesátiny. Dnes je již mnoho žáků se zrakovým znevýhodněním schopných vzdělávat se s podporou speciálně pedagogického centra (SPC) v běžných školách. Některým se však, i přes odbornou pomoc kolegyní ze SPC, vzdělávání dařit nemusi. Proto existují školy, dnes říkáme zřízené podle §16 školského zákona, které jsou připravené pomoci se vzděláváním právě těmto dětem. Naši žáci mají především problémy se zrakem, ať už ve

smyslu zrakových vad často souvisejících se snížením vizu nebo poruch zraku projevujících se významným oslabením jednotlivých zrakových funkcí. Velmi často mají naši žáci i přidružená

zdravotní oslabení, například poruchy motorické koordinace, poruchy pozornosti, logopedické problémy a specifické poruchy učení. Náš školní vzdělávací program je srovnatelný s programy

běžných základních škol, rozdílné je především v uplatnění a využití optických a kompenzačních pomůcek, moderních speciálních technologií pro slabozraké, vybavení tříd speciálními lavicemi se sklopnou deskou a individualizací práce každého žáka. Naši učitelé mají vždy kvalifikaci speciální pedagogika/učitelství a na druhém stupni navíc aprobaci odborného předmětu. Zaměřujeme se především na všestranný rozvoj, ale nebráníme se novým trendům. Ve školním vzdělávacím programu se tak od září objevuje robotika, kterou jsme zařadili do předmětu Matematika a Informační technologie. Žáci budou sestavovat a programovat roboty. Usilujeme o účast v národní soutěži programování VEXX competition. Sport je další oblast, kterou podporujeme, protože si každodenně uvědomujeme potřebu pohybu a pohybových aktivit. Již pátým rokem pokračujeme v programu Hodina pohybu navíc (nyní pod názvem Sportuj ve škole). Pro děti s vývojovými poruchami motorické koordinace jsme od září otevřeli cvičební program Psychomotorika. Do tohoto programu přijímáme na doporučení SPC i žáky jiných škol. V září byl změněn název naší školy na Základní škola pro žáky s poruchami zraku.

Součástí školy je též školní jídelna.

žáky se zrakovým postižením a sociální pracovníce. Zřízení SPC při naší škole vnímáme jako přínosné, každodenně a úzce spolupracujeme.

Školské ubytovací zařízení je žákům k dispozici od neděle do pátku. Ubytovány jsou i studenti pražských tanečních a hudebních konzervatoří, při odpoledních aktivitách pracují společně s našimi žáky.

Součástí školy je též školní jídelna.

Jak probíhá vzdělávání na vaší škole?

Žák se zrakovým znevýhodněním může stejně jako jiní žáci zvládnout učivo vzdělávacího programu dané školy, samozřejmostí je však zajištění a podpora specifík pro jeho vzdělávání. Doporučení pro efektivní zrakovou práci, tedy stanovení podpůrných opatření, jsou plně v kompetenci speciálně pedagogického centra pro žáky se zrakovým postižením. Úkolem každé školy, nejen té naší, je poté jejich realizace, v případě nejasností nebo změny pak konzultace s odbornými pracovníky SPC.

V praxi pracujeme s faktem, že nelze zobecnit práci s žákem se zrakovým znevýhodněním a nelze ani jednoznačně nastavit pravidla pro práci žáků např. s určitou „diagnózou“ nebo poruchou (u každého dítěte, byť se stejnou diagnózou, se projevy postižení projevují odlišně). Proto pro naši školní práci není určující lékařská diagnóza, nýbrž zrakové možnosti a potřeby samotného žáka. Při jeho výuce se řídíme zásadami, jejichž dodržováním můžeme přispět k přiroze-

nějšímu a komfortnějšímu zvládnutí výukových požadavků s vyloučením vedlejších efektů jako je např. únava, bolest hlavy, nechuť k práci a demotivace. Jedná se především o tyto zásady:

- dodržování zrakové hygieny při zrakové práci do blízkosti i dálky – častá změna metod a forem práce, využívání lavice se sklopnou deskou a úložným prostorem, správné osvětlení, barevný kontrast,
- respektování rychlejšího nástupu únavy a pomalejšího tempa práce,
- názornost – využívání praktických ukázek, popř. modelů, zvuků, vkládání předmětů do rukou – učení pomocí všech smyslů,
- využívání speciálně pedagogických metod a pomůcek kompenzujících chybějící zrak,

- nácvik prostorové orientace a samostatného pohybu, nácvik Braillova bodového písma, nácvik psaní všemi deseti, psaní na Pichtově stroji ve spolupráci se SPC,
- nevyčleňování žáka z dění – slovní popis dění, zapojení do aktivit třídy a školy zvyšuje jeho samostatnost a zručnost,
- umístění žáka ve třídě,
- využití skupinové práce pro aktivizaci pozornosti,
- úprava učebních textů, digitalizace textu a jeho přepis,
- vyšší časová dotace,
- verbalizace všeho důležitého,
- respektování potřeb žáka, neslevování z požadavků,
- kontrola zápisů učiva,
- zpětná vazba vyučujícího, zda žák rozuměl, pozitivní motivace,
- snížený počet žáků ve třídě (maximálně 14 žáků ve třídě),
- pomoc asistenta pedagoga, který žákovi pomáhá po dobu pobytu ve škole, především při prostorové orientaci a přípravě pomůcek, případně s ním pracuje individuálně podle pokynů učitele.
- Výuka začíná až v 8:30, protože žáci dojíždějí z celé Prahy a přilehlých oblastí.

Nabízíme široké spektrum nepovinných předmětů a kroužků, např.: Sportovní hry speciální (goalball a showdown), Mediální techniky, Hra na nástroj, Sborový a sólový zpěv, Přírodovědné praktikum, Vaření, Finanční gramotnost, Psychomotorika a jiné. Žáci devátých tříd již čtvrtým rokem zpracovávají tzv. ročníkové práce, mají přiděleného konzultanta z řad pedagogů a v závěru školního roku obhajují tuto práci před komisí. V jejich prezentaci je tak prakticky zohledněno mnoho výstupů učiva, které mají v devátém ročníku splnit.

Jaké mají vaši žáci možnosti využití volného času?

Ano, jistě mají a nyní se zabýváme právě tím, zda různých aktivit nemají mnoho. Kromě sportu, hudby a umění jsme v loňském školním roce zaznamenali velký úspěch hraní deskové hry Dáma. Naše paní asistentka je národní trenérkou a s žáky poctivě trénovala. Děti se účastnily mnoha turnajů a některé z nich vyjely i na turnaj mezinárodních

ní. Zpestřením a motivací byla návštěva mistra světa ve hře Dáma. Každou středu pořádáme pro žáky vlastivědné vycházky. Sport podporujeme i účastí dětí na sportovních soustředěních a výjezdech. Tradici má školní běžecký výcvik i každoroční účast na sportovních hrách zrakově postižené mládeže. Volný čas žáků je víceméně v rukách našich skvělých vychovatelů.

Čím je vaše škola specifická?

Kromě výše uvedeného si myslím, že jsme prima parta a většina z nás vidí ve své práci poslání. Někteří ji mají zároveň jako koníčka, což může být i rizikové. Specifičtí jsme možná i tím, že s rodiči máme opravdu blízké až rodinné vztahy. Vnímáme totiž naše vzdělávací a výchovné působení jako společné, proto si říkáme rodinná škola

Jaké školy a obory nejčastěji navštěvují vaši absolventi?

Žáci nejčastěji přechází na Střední školu pro zrakově postižené v Praze 5, Butovicích nebo na SŠ Aloyse Klára v Praze 4. Zde je zajištěna výborná návaznost a výběr z mnoha oborů středního vzdělávání. Často žáci odcházejí i na běžná odborná učiliště nebo střední školy. Musím však říci, že jsou pro ně tyto školy náročné a často již v průběhu prvního ročníku školu změň a přecházejí do výše uvedených. Pracovní uplatnění a vůbec zapojení do pracovního procesu je mnohdy náročnější a bez rodinné pomoci a podpory hůře realizovatelné.

Jaký dopad má na vaši školu změna školského zákona a vyhlášky

o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami?

Když se na situaci podívám globálně, musím konstatovat, že změna v pohledu na vzdělávání dětí se zdravotním postižením významně změnila skladbu žactva. Aktuálně jsme doslova zavaleni papíry. Kolegyně ze SPC píšou zprávy a doporučení, myslím, že již dávno překročily hranici únosnosti a je jen otázka času, než se tato zátěž projeví na jejich zdraví. Ředitel školy zřízené podle §16 musí mít na každého žáka aktuální doporučení ke vzdělávání ve své škole; my jich máme celkem 130. Administrujeme přesné úvazky asistentů pedagoga, kterých letos zaměstnáváme třináct, sháníme doporučené kompenzační pomůcky a každodenně telefonicky jednáme s ostatními SPC ohledně potřebné podpory, která musí být uvedena na „papíře“. Ano, je to na úkor práce s dětmi. A to jsem zapomněla na individuální vzdělávací plány, které dvakrát ročně společně s kolegy vyučujícími a rodiči vyhodnocujeme. Tedy ano, změny se nás dotkly, což je slabé slovo – myslím, že nás přímo tvrdě zasáhly.

Jakým způsobem mohou vaši žáci získat reedukační a kompenzační pomůcky?

Školu máme díky našemu zřizovateli, Hlavnímu městu Praze, velmi pěkně vybavenou. V nové PC učebně jsou Zoom programy pro práci s textem slabozrakých žáků, Braillovská tiskárna a Fuser tiskárna na 3D tisky. Každý žák, který má SPC doporučenou kamerovou lupu nebo digitální lupu do ruky, má tuto pomůcku k dispozici. Za účelem modernizace vzdělávání získáváme např. iPady

a digitální mikroskopy z příspěvků neziskových organizací jako je Nadační fond Českého rozhlasu – sbírka Světluška. Orientační systém ve škole (hmatové plány a interaktivní displeje s hlasovým výstupem) zajišťuje slabozrakým i nevidomým návštěvníkům školy snadnější orientaci. Toto vybavení jsme získali ve spolupráci s HMP a střediskem Teiresias MU v Brně. Kompenzační pomůcky nebo bílé hole na poukaz předepisují lékaři s možností preskripce speciálních optických pomůcek (SOP). Naše škola spolupracuje především s Centrem zrakových vad, s oční ordinací MUDr. Zobanové v Praze, s ortoptikou Dr. Očka a s dalšími lékaři a ortoptistkami. Další možností je získání příspěvku na kompenzační pomůcku přes příslušný sociální odbor a úřad práce.

Mohla byste uvést, jak a čím vaše škola pomáhá konkrétním žákům?

Pomáháme jim často již tím, že přestoupí z běžné školy do menšího kolektivu vrstevníků, kteří se potýkají také s nějakými zdravotními problémy. Vzpomenu na dívku po úraze lodním šroubem; úraz jí způsobil významné problémy ve zpracování zrakových informací ve zrakovém centru mozku – kůry. Běžná škola neměla možnosti ji dále vzdělávat, obávali se, že jí nezajistí adekvátní bezpečnost a přizpůsobení

výuky dívčiným potřebám. Důslednou spoluprací a péčí všech zúčastněných odborníků se postupně podařilo dívku vrátit do dětského kolektivu a nadále se daří ji úspěšně vzdělávat. Další dívka byla v běžné škole šikanována, byla každodenně vystavena posměškům a nebylo s ní vlídně zacházeno. Bohužel nikomu nic neřekla, zhoršil se vizus jednoho oka a postupně oslepla na oko úplně. Dívka přestoupila k nám do školy, odpadl stres a každodenní strach ze školy. Společně s psychickou stabilizací došlo i k vyrovnání vizu. Traumatické vzpomínky však stále přetrvávají, proto její přestup zpět do běžné školy není lékaři ani zrakovými terapeuty doporučován. V poslední době se setkáváme s disociativními poruchami zraku častěji než jindy. Mohla bych hovořit o našich dětech hodiny a hodiny. Posledním příkladem je žák s progresivní zrakovou vadou, z kterého je dnes již mladý úspěšný muž, sportovec tělem i duší. Naše škola mu po léta věnovala zájem a dnes v naší škole pomáhá sport podporovat – jde žákům i absolventům příkladem. Naším žákům pomáháme každodenně, nejen jednorázovými velkými činy, skutky, materiálním zájemem a podporou, ale především těmi malými, každodenními a nehmátatelnými – vstřícností, pochopením a respektováním jeden druhého.

PhDr. Martina Malotová pracuje v ZŠ na náměstí Míru od školního roku 2006/2007. Do té doby působila v oblasti managementu ve zdravotnictví, dlouhodobě vyučovala na střední zdravotnické škole. Je speciální pedagožkou a zrakovou terapeutkou, aktuálně ve výcviku v psychoanalytické psychoterapii dětí a adolescentů. Její oblastí je poradenství a zraková terapie. Na Univerzitě Palackého v Olomouci působí jako externí doktorantka katedry přírodních věd v kinantropologii, zaměřuje se na motoriku a řízení pohybu dětí se zrakovým postižením. Externě vyučuje na PedF UK v Praze. Je maminkou tří dětí, které jí dělají radost. Jejím koníčkem je balet, vybrané sporty a turistika.

Ptala se Klára Janečková, poradkyně rané péče

ZŠ Zahrádka

Základní škola Zahrádka je základní školou speciální, která vzdělává žáky s těžkým kombinovaným postižením a poruchami autistického spektra (www.zs zahradka.cz). Mohou k nám být přijímány pouze děti s mentálním postižením, které k nám doporučí speciálně pedagogické centrum. Naše škola má totiž školní vzdělávací program sestavený právě pro děti s mentálním postižením, který vychází z Rámcového vzdělávacího programu pro základní školu speciální, díl 2. Na další dotazy odpovídala Mgr. Pavla Ročárková, díky ní jsme se dozvěděli spoustu podrobností o fungování školy.

Škola vznikla před více než 20 lety pro skupinu dětí, které docházely do žižkovského stacionáře, jenž byl založen těsně po sametové revoluci (v roce 1991). Do té doby bylo totiž zcela běžné, že osoby s těžšími formami postižení byly zbaveny povinnosti vzdělávat se; neexistoval pro ně žádný adekvátní vzdělávací program, zkrátka se s nimi ve školství jaksi nepočítalo. Nyní je tato doba naštěstí pryč. Současná legislativa v naší zemi umožňuje vzdělávání i dětem, které přišly na svět s kombinací několika handicapů a jejichž rodiny to vůbec nemají snadné.

Během docházky do Základní školy Zahrádka je žák zároveň i klientem stacionáře, dítě vzhledem k hloubce postižení vyžaduje během dne péči nejen pedagogickou, ale i sociální a rehabilitační. Základní škola Zahrádka nevlastní žádnou budovu, společně sídlí v jednom domě s poskytovatelem sociálních

kladní školy Zahrádka, který reflektuje hloubku mentálního postižení. Vzhledem k nerovnoměrnému vývoji v jednotlivých oblastech a vzhledem k různorodosti našich žáků se na začátku školního roku sejde celý tým (speciální pedagog, pracovník v sociálních službách, fyzioterapeut, ergoterapeut, případně další osoby) a pod taktovkou třídního učitele stanoví priority a sepíše každému dítěti individuální výchovně vzdělávací plán. Ten zahrnuje aktivity pro rozvoj rozumových schopností, nácvik komunikačních a sebeobslužných dovedností, myslí i na oblast smyslové výchovy, na rozvoj jemné a hrubé motoriky, na rozvoj sociálních, případně jednoduchých pracovních dovedností, obsahuje plán činností v jednotlivých výchovách. Střídáme vyučování individuální s činnostmi v malých skupinách.

Děti s těžkým a hlubokým mentálním postižením, které máme v naší škole, mají obrovský handicap v oblasti komunikace. Kdo se někdy s takovým dítětem setkal, ví, o čem mluvím. Velkou část energie je zapotřebí věnovat oblasti nácviku základních komunikačních dovedností. Společně s ostatními kolegy a rodiči hledáme náhradní způsoby, jak nastavit pravidla komunikace. Sledujeme veškeré neverbální projevy, vyhodnocujeme je v kontextu s vlastnostmi dítěte a konkrétním typem postižení. Někdy je to práce až detektivní, ale o to větší radost máme, když najdeme způsob, který funguje; dítě sice neovládá mluvenou řeč, ale přesto umí vyjádřit ANO x NE, případně zvládne učinit vlastní vědomé rozhodnutí a zvolit si jednu ze dvou nabízených možností (např. vybrat si mezi dvěma oblíbenými činnostmi nebo mezi dvěma obrázky).

Docházka do Základní školy Zahrádka trvá 10 let. Můžeme otevřít i přípravný stupeň základní školy speciální, ale s ohledem na dlouhodobou naplněnost školy v rámci kapacity se to nestává příliš často.

Jak u vás probíhá vzdělávání dětí s hlubokým mentálním postižením a jaké jsou možnosti?

Jak jsem již naznačila, snažíme se dětem poskytnout nejen vzdělání, které je i pro ně povinné, ale i dostatek kvalitních terapií a dalších hezkých prožitkových aktivit. Tím, že jsme zaměřeni na vzdělávání žáků s těžkým kombinovaným postižením a poruchami autis-

viš, například z Centra zrakových vad ve Fakultní nemocnici Motol či z Národního ústavu pro autismus.

Také musím zdůraznit, že jsou pro nás velmi cenné dobré vztahy s rodiči našich žáků. Snažíme se k nim být otevření a vnímaví, vážíme si toho, že nám důvěřují. Během roku se s nimi setkáváme nejen při příchodech a odchodech

dech dětí, ale i na třídních schůzkách, kde hovoříme o rozvoji dítěte v jednotlivých oblastech jeho osobnosti. Rodiče zveme i do výuky či na terapii. Mají také možnost vyjádřit se ke stanovenému individuálnímu plánu. Obzvláště důležité je získání podrobných informací od rodičů při nástupu žáka do prvního ročníku a jsme rádi i za jakékoliv zprávy z mateřských škol či center rané péče. Pomohou nám lépe a rychleji porozumět projevům dítěte a navázat s ním tolik potřebný pevný vztah.

Jak probíhá vzdělávání na vaší škole?

Pedagogové školy vyučují podle Školního vzdělávacího programu Zá-

služeb nesoucím názvem Integrovaný centrum Zahrada. To myslím vysvětluje nápadnou podobnost našich názvů... Samozřejmě zde máme i krásnou zahradu, kde se můžeme setkávat při nejrůznějších akcích, ať již pro naše děti a jejich rodiny, nebo i pro pozvané hosty (zahradní slavnosti apod.). Zaměstnanci obou institucí pracují týmově, existenci v tak těsném spojení od začátku fungování školy chápeme jako přirozenou záležitost a hlavně ji vidíme jako velmi prospěšnou pro děti i pro jejich rodiče.

Vzhledem k tomu, že celková kapacita školy je jen 36 žáků, dovolím si tvrdit, že uvnitř instituce panuje téměř rodinná atmosféra.

Čím je vaše škola specifická?

Jak jsem již zmínila, škola je těsně spjata se stacionářem. Ačkoliv má každá z těchto dvou institucí jiného zřizovatele, nabízí rodičům našich žáků toto propojení velký benefit – ráno nám své dítě přivezou a mají jistotu, že je o něj postaráno jak po stránce vzdělávací, tak i z hlediska poskytování přímé péče (asistence ve všech oblastech sebeobsluhy, poskytování doplňkových aktivit sociálních služeb apod.). Obrovským přínosem jsou i lekce fyzioterapie a ergoterapie, a to v četnosti, kterou dítěti doporučí lékař. Odpoledne v 17 hodin provoz organizace končí, děti se zase vracejí domů ke svým rodičům, případně sourozencům.

Pro dodržení kvality vzdělávání je nezbytné pravidelně komunikovat s pracovníky speciálně pedagogických center, konzultovat postupy ve výuce s odborníky ze specializovaných praco-

tického spektra, nemůžeme volit stejné metody a formy výuky jako na běžných základních školách. I obsah učiva v jednotlivých vzdělávacích oblastech je zcela odlišný. Z tohoto důvodu je základem naší práce individuální přístup a také individuální výuka. Logicky musíme dětem přizpůsobit i délku vlastního vyučování. Někteří žáci zvládnou udržet pozornost jen pár minut, pak je tedy zapotřebí aktivitu obměnit, dát dostatek času na odpočinek a relaxaci, ale také na uspokojení základních životních potřeb. Ze zkušenosti víme, že dítě, které má hlad či žízeň, je unavené nebo třeba jen špatně sedí, nás pravděpodobně po chvíli přestane vnímat a učení nebude mít očekávaný přínos. A také nesmím zapomenout na legraci, ta je zdravým ukazatelem, že v Zahrádce a v Zahradě je nám spolu dobře.

Naším cílem je poskytnout dítěti s postižením vřelé přijetí, respektovat ho takové, jaké je, podporovat jeho všestranný rozvoj, věnovat mu čas a dopřát mu hezké zážitky. Stejně důležité jako učení barev, skládání kostek či poznávání spolužáků na fotografiích je i nácvik sebeobsluhy, trénink samostatného příjmu potravy či osvojení hygienických návyků.

Jaké terapie mohou děti v rámci výuky využít?

Během týdne děti zakusí kromě výuky i různé druhy terapií. Tradičně oblíbená je u našich žáků canisterapie, která je již mnoho let pevnou součástí školního programu. Děti v naší škole téměř vždy velmi pozitivně reagují na hudbu, takže nezastupitelnou úlohu u nás má muzicírování všeho druhu, individuál-

ní či skupinové aktivity v muzikoterapeutickém ateliéru či méně známá vibroakustická terapie na harmonizačním lůžku. Dále pedagogové při své práci často využívají prvky z konceptu bazální stimulace či konceptu MSE (prostředí snoezelenu). Také máme vybavenou malou pracovnu, kam chodíme s dětmi rozvíjet základní zrakové dovednosti; mezi diagnózami žáků se totiž často objevuje i centrální zraková vada.

Máme štěstí, že vedení školy kontinuálně podporuje další vzdělávání pedagogických pracovníků – v našem oboru je nutné stále sledovat nové trendy a nacházet novou inspiraci; naši zaměstnanci se shodují, že účast na nejrůznějších vzdělávacích akcích umožňuje nejen naučit se něco nového, ale také poskytuje prostor pro vzájemné sdílení zkušeností s dalšími pedagogy, pracujícími s touto skupinou dětí.

Ze všeho nejdůležitější je, aby si žák vytvořil s pedagogem dobrý vztah. Máme radost, když rodiče říkají, že se k nám jejich děti těší. Projevy nadšení jsou lehce čitelné i u dětí s nejtěžšími formami postižení, a to je pro naši práci povzbuzující.

Jakým způsobem zařazujete žáky do již vytvořených kolektivů?

Abyste si lépe představili naši školu: děti máme rozdělené do malých skupinek po 4–6 žácích, celá škola má šest tříd. Jedna ze tříd se úzce specializuje na autistické děti, kde pedagogové kladou důraz na strukturované učení, stálý denní režim a podobně. Věkově bývají skupinky dětí smíšené. Samotnému zařazení předchází pečlivá debata pra-

covníků školy i stacionáře; snažíme se žáky dávat k sobě tak, aby jim to spolu „ladilo“, a věřte, že to není záležitost vůbec snadná. Každé dítě má jiné specifické projevy, někdy se bohužel objevuje i velmi problémové chování. Během docházky pak dochází k menším změnám ve složení skupiny zcela přirozeně (nástup prvňáčka, odchod absolventa, změna pedagogů a dalších pečujících osob). Dovednost bez problémů přijímat nové lidi kolem sebe je pro naše děti s ohledem na jejich budoucí život velmi žádoucí, poněvadž budou celoživotně odkázány na péči druhých.

Zajišťuje škola svozové služby?

Ani škola, ani stacionář vlastní svoz neprovozuje. Za poslední roky se ale spon v rámci hlavního města přeci jen nabídka svozových služeb mírně rozšířila, ale kapacita je v tuto chvíli absolutně nedostačující. Ani když rodiče včas podají žádost, není úspěšnost stoprocentní. Svozovou službu zpravidla provozují neziskové organizace, dvě z nich jsou dokonce organizovány v systému ROPID, tudíž jezdí za dotovanou cenu. Vše záleží na štěstí – rodina třeba bydlí v lokalitách, které jsou zrovna „na trase“ té které společnosti, a jejich dítě si tedy zařadí do svého svozového plánu. Vlastní dopravu handicapovaných zajišťuje v současné době i jedna aktivní pražská městská část. Navýšení kapacity těchto služeb by jistě uvítala řada rodičů, a to nejen z naší školy.

*Ptala se Klára Janečková,
poradkyně rané péče*

Úvod

Každé dítě má právo se vzdělávat, a je to tak dobře. Všechny rodiny proto dříve nebo později řeší, kam a za jakých podmínek bude právě jejich dítě chodit. A také si definují, co od této školní docházky očekávají, co by pro ně bylo vzhledem k jejich dítěti opti-

mální, co by tolerovaly, co by už bylo nepřijatelné. Zároveň je to pro mnoho rodin okamžik, kdy očekávají, že část péče o jejich dítě převzou odborníci, těší se na to a otevírá se jim možnost věnovat se dosud odsouvaným oblastem jejich života, vlastní profese, která nemá s péčí o děti nic společného. Naopak pro některé je to chvíle, kdy se rozhodnou nelehce nabyté zkušenosti

z této péče předat dál a zapojit se do práce s dětmi s postižením třeba jako asistenti pedagoga.

Ano, každý má svou cestu, nejenom děti, ale i jejich rodiče. Jsme vděční maminkám, které nám do svého rozhodovacího procesu daly nahlédnout. Každý příběh je jedinečný, inspirace není nikdy dost.

Zahrada a Zahrádka

Damiánovi bude brzo deset. Navštěvuje pěknou školu se zahradou. Je tam rád, dobře si rozumí se svými spolužáky a má skvělé učitele. A to je důvod, proč jsou spokojeni i jeho rodiče. Říkáte si, jestli máte takovou pohádku vůbec čist dál? Nejste si najednou jisti, zda máte opravdu otevřený časopis (K)OUKEJ? Ale ano, máte, jen asi bude třeba doplnit pár drobností...

Tak ještě jednou:

Damián je devítiletý kluk s těžkým kombinovaným postižením. V podstatě jen sedí nebo leží, omezeně a nekoordinovaně hýbe končetinami, neudrží hlavu, neotočí se, ruce mu neslouží, nemluví a potřebuje plínky. Navštěvuje ale

Základní školu Zahrádka, která vznikla při stacionáři Integrační centrum Zahrada v Praze 3 a sídlí spolu s ním v budově bývalých jeslí obklopených zahradou. Vnitřní prostory budovy i zahrada jsou vkusně výtvarně zpracovány podle knihy Jiřího Trnky Zahrada. Ve své třídě je Damián po těch letech už jako doma, ale nebylo tomu tak vždycky. Zpočátku většinu času stráveného ve škole probrečel. Dnes tam bývá od osmi do dvou hodin odpoledne, tenkrát to však bylo asi jen dvakrát týdně na dvě hodiny. Změn a novinek bylo najednou tolik, že to pro něj bylo těžké unést. Obdivuji všechny pedagogy a terapeutky, kteří to museli snášet. A to mě ještě povzbuzovali a vysvětlovali mi, že je to pro něj náročné a že si postupně zvykne. Damián si opravdu časem zvykl, byť to trochu trvalo; a ještě nyní se občas vyskytnou situace, které prostě emočně nezvládne.

Jako rodič si velmi cením propojení obou institucí – školy a stacionáře. Pro mne je to jedna budova, jedna zahrada, jedni milí lidé, jeden výtah, jeden rozvrh a nakonec jedna faktura. Ta sice není za školu, jen za stacionář, ale je prostě jen jedna, tak se mi sem hodila.

Ráno Damiána přivezu a předám na pokoji usměvavým pedagogům. Při tom jim sdělím pár informací typu jakou měl Damián noc nebo jak bojuje s rýmou. Odpoledne, když ho cestou z práce vyzvedávám, se zase já na oplátku dozvím, co zajímavého dnes dělali, jak Damián jedl, co ho rozveselilo či naopak rozbřečelo. Naštěstí už vědí, co na něj platí. Třeba že téměř jistě přestane brečet, když pan učitel vezme do ruky hadr nebo koště a začne utírat drobkou se stolu či zametat. I složení třídy je velmi podařené. Ve třídě jsou dvě děvčata a čtyři kluci různého věku. Tři děti jsou více či méně odkázány na vozík, ostatní jsou mobilní. Damián, který je plně

imobilní a ruce mu neslouží, si oblíbil zvláště spolužáky, kteří jsou naopak neustále v pohybu a hrají si s hračkami.

Některé činnosti se každý den opakuje, jiné aktivity se mění podle týdenního rozvrhu. Z těch pravidelných je to ranní kroužek, svačina, rehabilitace, škola formou individuálního vzdělávání se speciálním pedagogem, oběd a následný odpočinek. V rámci týdne jsou pak zařazeny další aktivity jako muzikoterapie, pohybové aktivity v tělocvičně, snoezelen, ergoterapie, výtvarné činnosti, canisterapie a vířivka. Odpoledne je možné navštěvovat družinu, kde se potkávají děti ze všech tříd.

Co se týče výletů – vícedenní školní výlet, který si organizují jednotlivé třídy samostatně, se střídá se školou v přírodě, která je určena všem žákům. Každý školní rok tak mají rodiče šanci na pár dní odpočinku, i když jen v případě, že jejich dítě den před odjezdem ne onemocní, což se bohužel také stává.

Kromě toho přicházejí v průběhu školního roku různé mimořádné udá-

losti, při kterých se setkávají všichni pedagogové a žáci a často jsou přizváni i rodiče. Jsou to např. společné oslavy narozenin, slavnosti při zahájení a ukončení školního roku, mikulášská nadílka, adventní a velikonoční tvoření, vánoční setkání, zahradní slavnosti a další.

Všichni rodiče dětí s postižením – a zvláště těch, které nemluví – mi jis-

tě dají zapravdu, že je důležité navázat a pěstovat dobré vztahy s lidmi, kteří mají naše děti na starosti. Já mám to štěstí, že o Damiána pečují poměrně dost mých bývalých kolegů. Než se Damián narodil, byla jsem zaměstnaná právě v IC Zahrada. Od počátku jsem tedy věděla, jak to ve třídách chodí, že pedagogové mají svěřené děti opravdu

rádi a že si nemusím dělat žádné starosti. Pocit důvěry, že je vaše dítě v dobrých rukou, je opravdu k nezaplacení. Uvědomuji si, že to není samozřejmost, a jsem za to opravdu vděčná. Prála bych všem, aby takovou školu či stacionář našli také!

Madla Tomášková

Táda a Luky

Táda a Luky jsou dvojčata, dva předčasně narození kluci. Jeden z nich má kombinované postižení, což je vcelku specifická rodinná situace. Rodiče jim od malička věnovali velkou péči a lásku. Troufám si tvrdit, že vývoj zdravého Lukyho posouval nejen vývoj Tády, který potřeboval více specifických postupů, ale i myšlení, postoje, nároky i očekávání rodičů jak vůči němu, tak i vůči okolí. To vše se odrazilo i ve způsobech a možnostech vzdělávání obou kluků. Je co porovnávat a kde hledat podobnosti, ale i odlišnosti.

Společně s jejich maminkou, Kateřinou Tobiškovou, se ohlédneme za tím, jaké to bylo a je a co který druh vzdělávání klukům i rodině přinášel.

Když jste ještě byla na rodičovské dovolené, působila jste také nějakou dobu jako lektorka v menší místní dětské skupince, kam jste s sebou brala oba kluky. Jak vůbec došlo k myšlence připravovat a vést program pro malinké děti, které potřebují docela hodně péče, a současně tam mít s sebou vlastní děti? Muselo to být docela náročné – co jste si od toho slibovala pro Tádu i Lukyho?

Byla to malá skupinka dětí ve věku 2–4 roky, děti, které se nedostaly do předškolního vzdělávání. Známa měla prostoru a já vzdělání pro péči o děti do věku 3 let. Klukům bylo 2,5 roku – Luky byl čilé dítě, které potřebovalo kolektiv a zábavu, a Tadeáš potřeboval celodenní péči – byl na mě stoprocentně závislý a nebylo možné jej nechat hlídat (v této době nezvládal nikoho, ani babičku). Náročné

bylo složení a povahy dětí, jedním klientem byl i chlapec s poruchou autistického spektra, který vyžadoval hodně péče – pro mě i něj bylo velkým pokrokem, že po půl roce seděl s dětmi u jednoho stolu a sice nejedl, ale vydržel tam po dobu oběda. Byly tam děti starší než moji kluci. Jejich rodiče neřešili, že mají pleny, že vyžadují dudlíka nebo lahvičku s mlékem během dne, čtyřletý kluk dostával při příchodu maminky bonbónky za odměnu, „že vydržel“... Pro Tadeáše byla skupinka motivací k pohybu a aktivitám, pro Lukáše představovala nové hračky a prostředí. Pro mě to bylo psychicky poměrně náročné období. Klukům tento stav moc nedal. Spíše jsem byla unavená a neměla tolik prostoru na péči o Tadeáše. Kluci byli ve školce na druhé koleji, a to byl jeden z důvodů, proč jsem v této „školce“ ukončila svoji práci.

MŠ

Vzpomínám si, že tím, že máte kluky dva, bylo vždy samozřejmé do všeho je zahrnout oba a upravovat pro Tádu, co bylo třeba. Tedy i se školkou bylo hned od začátku úplně jasné, že hledáte školku co nejbližší domovu a rovnou takovou, kam budou kluci chodit spolu.

Chtěla jsem, aby kluci chodili spolu, bohužel to nebylo tak jednoduché. Lukyho nevzali do školky ve 2,5 letech, a tak šel v Roztokách do soukromého zařízení, do Lexiku, kam chodil třikrát týdně, abych mohla s Tadeášem cvičit a jezdit na rehabilitace. Po půl roce se k němu přidal na pár měsíců i Tadeáš. Ten tam chodil jednou týdně na zvykání si mimo domov. Byla tam úžasná paní učitelka, která kluky poté i občas

Co jste se v MŠ vlastně naučili o fungování komunity v místě bydliště? Je podporující? Je na ni spoleh? Jak vás podržel systém vzdělávání jako takový – instituce MŠ, obecní úřad, SPC – systém možné podpory?

Vím, že ačkoli jsem se zde nenarodila a jsem „přistěhovalce“ nebo také „náplava“, kdykoli jsem potřebovala pomoci, ani školka ani obecní úřad se k nám neobrátil zádý. Fungování SPC bylo perfektní, i když v našem případě – kombinace problémů se zrakem i s pohybovým handicapem – byla souhra několika SPC náročná. Velikou podporou byla od roka života kluků podpora rané péče EDA, naše poradkyně mi hodně pomáhala při hledání možných řešení. Její spolupráce byla pro školku velmi přínosná. V této době jsem stále odmítala myšlenku toho, že bych Tadeáše dala do nějaké „speciální“ školky nebo školy pro handicapované děti. Bylo to asi i zkušeností ze školky v Praze, ale stále jsem si říkala, že to zvládneme. Ano, ve školce jsme díky podpoře SPC i rané péče vše zvládali.

V době, kdy Tadeáš chodil do školky, jsem zažádala o asistenčního psa u jedné organizace, která psy cvičí. Našli nám úžasnou pudlici Amy, která se předávala po roce a půl na začátku školního roku. Táda se s ní cítí sebevědomější, začal se více zajímat o to, co můžeme a dokáže, když jde s Amy, nebojí se tolik okolních neznámých zvuků. Pracuje s ní na poslušnosti, Amy a Tadeáš mají svůj večerní rituál při ukládání do postele. Jsou z nich kamarádi a partáci. Sice je samozřejmě náročné mít doma psa, ale na druhou stranu je úžasné vidět, jak s Amy Táda „rozkvetl“.

ZŠ

Kluci spolu nastoupili i na místní základku. Co se odehrálo v té době? Jak se dařilo nebo nedařilo zajistit, aby se Táda vzdělával spolu s Luky?

Kluci spolu měli nastoupit na základní školu, bohužel kvůli vedení to nešlo. Luky navštěvoval již druhou třídu a Tadeáš teprve nastupoval do první. Bohužel nešlo zajistit, aby spolu chodili alespoň do jedné budovy. Již při zápisu bylo zřejmé, že škola není nadšená naší přítomností. Já však věděla, že chci, aby Táda na základku chodil. Nástup do první třídy zkomplikovalo to, že asistentka, která měla nastoupit, 14 dní

před nástupem odřekla. Škola řekla, že nejsou schopni zajistit asistenci. Já kvůli škole od října ukončila pracovní poměr a chodila s ním do školy místo asistentky, než jsem si sehnala sama jinou. I tak jsem měla pouze osobní asistentku, takže v době její nemoci jsem ji musela zastupovat, a nemohla jsem se tudíž vrátit do práce. Našla jsem si „práci“ jako canisterapeut – máme doma dva pejsky s canisterapeutickými zkouškami, pracovala jsem pro Domov seniorů Palata, pro Domov Alzheimer, s dětmi na hippoterapii a později i pro EDU. Věnovala jsem se tomu, co mě baví – práci se zvířaty a lidmi.

Paní učitelka byla přesvědčena, že Tadeáš musí zvládnout vše jako ostatní děti. Na konci školního roku četl slabiky, krátká slova, počítal s dopomocí do pěti, jeho znalosti v oboru prvouky byly však mnohem lepší než u jeho vrstevníků; hodně ho bavila angličtina, kterou ovládal velmi dobře. Paní učitelka jej ale nechala na konci školního roku propadnout. Jeho noví spolužáci byli úžasní, holčičky se o Tádu staraly, kluci si s ním hráli. Museli si zvyknout, že nemohou nechat věci vysoko nebo mimo jeho dosah, že pokud si s ním chtějí hrát, musí to být na zemi na koberci, že neběhá, že

ale dovádí stejně jako oni. Následující školní rok měl Tadeáš úžasnou paní učitelku – měla 10 let praxe ve speciální škole – s Tádou to uměla, nicméně škola nám nedala šanci.

Co vás vedlo k volbě speciální základní školy? Jaké má výhody? V čem je zásadní rozdíl? Co si ceníte na speciální. ZŠ, která je pro vás relativně daleko?

Začalo rozhodování, co dál. V lednu jsem se rozhodla, že Táda půjde jinam. Kam ale? Do Jedle? Do jiné školy, pro děti se speciálními vzdělávacími potře-

lu navštěvuje, musím říct: SUPER. Dnes vím, že jsem se pro toto řešení měla rozhodnout asi dříve. Můj manžel se s tím nemohl vyrovnat, ale i on uznal, že je to nejlepší řešení. Tadeáš je ve škole spokojený, chodí do školního klubu, věnuje se sportu, který miluje. Jeho třída je malá, mají tam paní učitelku a asistenta, kteří to s nimi umí a plně se dětem věnují. Tohoto rozhodnutí nebudu nikdy litovat. Škola vede děti k samostatnosti a otevírá jim nové možnosti. Jezdí na školu v přírodě, během roku jezdí do divadla, do ZOO, na výstavy a další akce.

Ptala jste se v předchozích otázkách na komentáře spolužáků. Luky chodil ze školy s různými poznámkami vůči Tádovi, děti se mu začaly i smát. Dětem jsme vysvětlili, že Tadeáš je kluk jako oni, jen nechodí. Děti to pochopily, ale někteří rodiče s tím měli větší problém. Já jsem ale vytrvalá a moc se nezabývám otázkami ostatních maminek typu: proč tady s ním je, komentáři „to je hrozné“ atd. Nenechte se odradit ostatními – pokud chcete jít se svým dítětem na hřiště, jděte. Ono také potřebuje vrstevníky, děti to chápou a nevnímají, že je vaše dítě jiné. Sice se třeba chvíli diví, zeptají se, co mu je, ale nakonec si s ním dokáží hrát a umí se přizpůsobit. V této době Tadeáš hodně potřeboval péči Amy, která mu dodávala energii a sílu. Bylo to pro něj velmi náročné období, hlavně psychicky (velký kolektiv – porucha pozornosti, nedodržování doporučení SPC vzhledem k zrakovému handicapu).

Tušíte, jak změnu školy vnímal sám Táda, jak Luky, jak spolužáci obou kluků? Jaké je to pro ně, když teď každý chodí do jiné školy? Mají svůj vlastní okruh kamarádů? Jak se k sobě nyní chovají, jaký mají vztah?

Oba kluci jsou spolu od narození spojeni. Lukáš, i když to občas nevypadá, pro Tadeáše udělá téměř vše. Bere ho jako bráchu. Kluci i děti ve škole už jsou ve věku, kdy se mu neposmívají (možná to přijde v pubertě). Luky má své kamarády, když k nám přijdou, chápou a neřeší, že má „divného“ bráchu. Spíše se setkávám s porozuměním a pomocí. Na hokejových zápasech je Tadeáš maskotem, má určité výhody oproti sourozencům spoluhráčů.

Tadeáš má také své kamarády a dokonce první školní lásku. Má kamarády i mezi staršími dětmi ve škole. Vidí, že v tom není sám a může vše (plave, sportuje, chodí do klubu, účastní se školních akcí, prostě je součástí všeho dění).

Kluci si užívají společné chvíle, protože se tolik nevidí během školního roku. Mají každý svůj prostor a mohou se věnovat svým koníčkům bez toho, aniž by byl některý z nich omezen druhým.

Ohlédnutí

Udělala byste dnes něco jinak?

Jestli bych udělala něco jinak? Nevím. Jsem ráda, že byl Táda s dětmi v naší obci, že mohl dlouhou dobu fun-

govat v „normální“ společnosti. Ale na druhou stranu mohl již dříve poznat, jaké má možnosti, co vše může prožívat ve škole jako je Jedle. Myslím, že jsme si museli vyzkoušet, jaké to je.

Bohužel naše společnost není příliš připravena na děti s postižením a asi nikdy nebude. Učitelé ve škole mají spoustu práce a velké třídy, kde není prostor na inkluzi. I když se to zdálo být dobré, že chodí do běžné školy, nebylo to pro nás, ale hlavně pro Tadeáše, vůbec jednoduché. Byl hodně unavený, měl spoustu povinností a žádnou podporu. Škola přehazovala své povinnosti i na mě jako rodiče. Asi nejsou všechny školy stejné, ale spousta rodičů, kteří mají děti stejné staré nebo starší, dříve nebo později řeší, co udělat. Běžná škola to často nezvládá. Asistence je náročná obzvláště u dětí s kombinovaným postižením. Nyní je sice Tadeáš také unavený, ale školu si opravdu užívá v režimu, který zvládá. Jde do třetí třídy, má spoustu dalších aktivit – cvičení, logopedii, ergoterapii, bazén atd.

Jedličkův ústav byl velmi dobrým rozhodnutím. Máme sice školu přes celou Prahu, ale stojí to za to. Vím vše, co potřebuji; když je třídní schůzka, sejdou se zde všichni, kteří s Tádou pracují (ergoterapeutka, fyzioterapeutka, logoped, asistent ze školního klubu), když potřebuji něco vyřešit, vždy se najde termín a prostor. Tadeáš sice do školy nemůže chodit s Amy, ale má tam spoustu kamarádů a přátel.

Máte nějaká doporučení, podle čeho by se rodiče měli řídit ve výběru vzdělávacího systému pro své dítě? Co bylo a je důležité?

Důležité je, aby škola věděla, jak náročné to bude. Každé dítě má specifické potřeby a pokud se rozhodnete pro školu běžnou, není to špatně – jen se dopředu domluvte na jasných pravidlech, řekněte, co vaše dítě vyžaduje a co potřebuje. Připravte školu na to, že musí třídu vybavit speciálními pomůckami, že bude muset uzpůsobit uspořádání třídy. Hlavně kontrolujte, zda jsou vaše požadavky a doporučení SPC školou dodržována.

Pokud se rozhodnete pro školu speciální, bude to pro vás i vaše dítě určitě snazší.

Je na vás, jakou cestou se vydáte. Vždy myslíte na to, aby vaše dítě bylo šťastné a školu si mohlo užívat. Z mnohých našich dětí nebudou inženýři ani vysokoškoláci, proto na ně nekladme přehnané nároky. Nechtějme po nich nemožné. Mají své hranice. Jde to s nimi pomaleji, ale malými krůčky dělají velké pokroky. Nechte je užívat si dětství. Během letošního školního roku jsem pochopila, že učení není v životě našich dětí to nejdůležitější. Oni se pořád učí a budou se muset celý život učit a my jim musíme zajistit to, aby to zvládali co nejsamostatněji. Aby je stále nevodil někdo za ruku a nedělal věci za ně. Na druhou stranu musíme mít jistotu, že ten někdo je stále nablízku a dokáže našemu dítěti pomoci. Tadeáš se během tohoto školního roku naučil opravdu hodně. Umí naslouchat ostatním, zajímá se o jejich volný čas, učí se, že není jen on, ale i ostatní.

Maminky kluků, Kateřiny Tobiškové, se ptala Alice Pexiederová, poradkyně rané péče

Asistent pedagoga

Jak jsem se dostala k této profesi?

Roku 2002 se mi narodila dcera Barča, která se potýkala s různými vadami a onemocněními. Její léčba a následná péče byla na dlouhé roky, při kterých jsme postupně zjišťovali další nenávratná postižení. Barunka má starší sestru Míšu, která mi po mnoho let pomáhala a poskytovala útěchu a potěšení. I přes všechna úskalí jsem se dala na dráhu pomáhat druhým. Pořídila jsem si flat retrierra a začala se věnovat canisterapii.

V roce 2011 se mi narodil zdravý syn, který rozdával všem radost a potěšení. Po tříleté mateřské jsem se rozhodla jít někam do zaměstnání, ale kam? To byla dost důležitá a pro spoustu možných zaměstnání neřešitelná otázka. Matka se třemi dětmi, bez hlídání a s postiženým dítětem? Kdo vás bude chtít zaměstnat? Nemám ráda žádné okolky, a tak když jsem při hledání zaměstnání řekla, že mám handicapovanou dceru a malé dítě ve školce, jaká myslíte, že byla odpověď?

Ano: „My se vám ozveme“. V tu chvíli víte, že se neozvou. A byla tu další otázka – když půjdu do práce, kdo se postará o Barču, když škola je do 12 hodin?

A tak jsem si řekla, že si zkusím udělat kurz asistenta pedagoga, i když mé původní vzdělání je hotelová škola. Prvotní bylo vyřešit, co s Barčou; tak jsem začala pátrat po internátních školách. Bohužel jsou ve Středočeském kraji jen dvě. Nicméně jsme zvolili Jesenici u Rakovníka, kde byli velmi milí a ochotní Barču vzít. Můj mateřský cit

byl však v tu ránu v mínusu a probřečela jsem spoustu nocí, že ji nebudu mít přes týden doma, že ji nebudu mít pod svou ochranou, že... Zkrátka, měla jsem pocit, že ji ztrácím. Ale také mě uklidňovala myšlenka, že doma mám ještě dvě děti, které mě potřebují, a hlavně, že budu mít práci a zároveň se budu zvládat starat o děti a domácnost.

Když jsem nastupovala na kurz asistenta pedagoga, již jsem měla zajištěnou práci a paní ředitelka i legislativa MŠMT umožňovala takto pracovat a zároveň studovat. Nastoupila jsem do mateřské školy, kde jsem asistovala chlapčovi s poruchou chování a lehkou mentální retardací. Nebylo to lehké jak pro paní učitelky, tak i pro mne, jelikož ve škole ještě nikdy asistenta pedagoga neměli. Víte, kolikrát si učitelé myslí, že je tam chodíte hlídat, ale vy tam přitom nejste kvůli učitelkám, ale kvůli dítěti, které potřebuje pomoci, aby ten svůj život začalo lépe zvládat. V této školce jsem byla tři roky a pracovala jsem jako asistentka postupně u dvou dětí (druhé bylo s vývojovou dysfázií). Velkou nevýhodou tohoto zaměstnání je, že ji máte se smlouvou pouze na rok. A čekáte, zda bude prodloužena či nikoli. To vše je spojené s legislativou, která má spoustu mezer a chyb. Nejdříve se museli zavést asistenti do škol, bylo jich ale opravdu málo, protože ne každý má na tuto profesi dostatek energie a trpělivosti. Poté zjistíte, že nastupujete pouze na půl úvazku, takže žádný šlágr s penězi, a to ještě záleží na tom, kolik praxe máte. Smlouva je na krátkou dobu a nevíte, zda ji v poradenském zařízení prodlouží, zda takzvaně „projde“ u kraje a zda poskytnou poskytovateli na vás finanční prostředky. Zkrátka je

to takový strašně dlouhý kolotoč, kolikrát úplně zbytečný. A ruku na srdce, kdo z ministerstva by šel pracovat jako asistent? Nikdo, protože ty výplaty, které nám dávají, jsou tak mizivé, že jim by nestačily ani na dopravu.

Já tuto profesi mám velice ráda, spojuji ji s canisterapií a vidím mnohdy u svých svěřenců velké úspěchy.

Před rokem musela Barča podstoupit operaci a její zdravotní stav neumožňoval nástup do školy po týdnu po propuštění z nemocnice. Její léčba se prodloužila na jeden měsíc. V její škole s tím měli velký problém, protože neznali problematiku PEGu a následné péče. Tak začal další kolotoč s dcerou a boj o práci. Problém ve škole jsem musela řešit týden co týden, ale nakonec jsme s paní ředitelkou v Jesenici dokázaly najít společné řešení, i když nebylo to zas tak rychlé, jak jsem očekávala. Musela jsem najít někoho, kdo by ve škole u Barči dokázal zaškolit personál v zacházení s PEGem. Super, to jsem zvládla, ale pak přišla další rána: v souvislosti s mou absencí po operaci dcery mi neprodloužili smlouvu. A to vás sakra srazí na kolena, tedy alespoň mne. Ale člověk musí být silný; máte tu děti, o které se musíte nepřetržitě starat, a také Barču, která vás stále potřebuje fungující. Tak jsem sedla k počítači a hledala práci. Od září pracuji opět jako asistent pedagoga, ale v jiné školce. Byl mi nabídnut i další úvazek školního asistenta, abych měla více peněz. Jenže bohužel vzhledem k ošetřování dcery je to s náplní školního asistenta neslučitelné.

Michaela Krausová

Škola pro Adélku

Adélka je nyní malá slečna, která chodí – vlastně jezdí na vozíku – na druhý stupeň speciální školy. S její rodinou jsme ušli v době rané péče pár intenzivních společných let, proto si nyní troufáme na velmi otevřený rozhovor.

Když jste u Adélky postupně zjišťovali všechny její diagnózy a bylo jí řekneme kolem dvou let, měli jste představu, jak bude jednou vypadat její budoucí školní docházka?

Upřímně řečeno, vůbec jsem neměla tušení. Kolem dvou let už mi bylo jasné, že už nemá šanci běžné děti dohnat. Mohli jsme se dohadovat, jestli má těžkou mentální retardaci nebo středně těžkou mentální retardaci, ale prostě bylo jasné, že problém existuje. A já vůbec nevěděla, co bude, jaké jsou možnosti, škola, sociální systém atd. Člověk

se stane citlivějším k náhodně zahlédnutým reportážím v televizi, sem tam něco, ale dohromady to nedávalo smysl. A ve dvou a půl letech, v září, když jsem z okna viděla děti jít do nedaleké školky, to na mě padlo. To si pamatuji přesně. Naštěstí tu byla raná péče. Asi se mi podařilo problém formulovat a dostalo se mi docela dost informací. Za to jsem dodnes naší poradkyni vděčná.

Rozuměli jste hned od počátku systému školské legislativy, která se Adélky týkala?

Ne, to zdaleka ne. Myslím, že některé věci mi došly až tehdy, když už jsme byli pár let ve škole. A protože se legislativa mění z roku na rok, dodnes se v tom orientuji jen zhruba. Třeba to, že vzdělávání řídí speciálně pedagogické centrum, to jsem vůbec nevěděla. Až s nástupem do školy jsme se stali formálně klienty jednoho z nich. To si řídí a zajišťuje škola. Teď s novou legislativou a seznamem podpůrných opatření jsme museli SPC změnit, ale protože je všude plno, nakonec nám ho sehnala škola. A teď už to také nefunguje tak formálně; dřív jsem ani neznala člověka, který nás měl na starosti.

Čekali jste na první kontakt se školstvím až na dobu povinného zápisu do školy, nebo Adélka byla už v nějakém předškolním zařízení?

Když se budeme striktně držet školských zařízení, tak jsme opravdu začali až ve škole po povinném zápisu. Ale od čtyř let chodila dcera do denního stacionáře, kde kromě sociálních služeb samozřejmě docházelo i k socializaci a k vzdělávání. S poradkyní jsme někdy ve třech letech probrali možnosti, navštívili jsme společně dva denní stacionáře, probrali naše možnosti ve speciální školce a nakonec jsme vybrali denní stacionář, kde je odpoledne dodnes. Vlastně to byla naše záchrana, protože stacionář neformálně spolupracuje s jednou základní školou (dříve speciální základní školou), která má pár odloučených tříd v nedaleké školce, a tak jsme se v šesti letech měli kam přihlásit.

Škola by u zápisu samozřejmě neměla zohledňovat, jestli se jedná o děti z blízkého stacionáře, a ani nevím, jestli se tak děje; vím ale, že je do ní celou dobu velký převis poptávky. Přestože se snaží a stále mírně navyšuje počet žáků, rozhodně nikdo nemá jistotu, že mu tam dítě vezmou. S ohledem na to, kdy začala být škola pro všechny děti povinná, začínají odcházet žáci po deseti letech školní docházky až teď.

Vnímáte pozici rodiče dítěte s postižením ve školském systému jako zcela rovnocennou s rodiči „běžných“ dětí?

Škola malé děti nejen vzdělává, ale také slouží jako hlídání. Umožňuje rodičům pracovat osm hodin denně. Pro děti funguje družina, kroužky, příměstské tábory atd. Pro děti s postižením

družina moc nefunguje – alespoň u nás na škole pro děti s těžkým mentálním postižením družina není vůbec. Ani oběd v jídelně, nic. Rodiče s dětmi, které chodí jen do školy, pracovat nemohou.

Naštěstí naše škola dobře spolupracuje s denním stacionářem, který je blízko. V něm dcera dostane oběd, ohlíďají ji až do odpoledne, fungují i o prázdninách a ve dnech ředitelského volna. Ale nejedná se o školní záležitost a mám pocit, že celé to funguje spíš navzdory systému, na základě dobrých osobních vztahů zaměstnanců těchto dvou institucí, z nichž jedna patří do školství a jedna do sociální oblasti. Ale pro nás je hlavní, že spolupráce funguje, nemusím např. před obědem běžet vyzvednout dítě do školy a odevzdat ve stacionáři.

Kdybyste měla definovat, co od školy pro Adélku hlavně očekáváte, co by to bylo?

Asi nejvíc chci, aby byla ve škole šťastná. Aby měla hezké dětství. Protože je přirozeně zvědavá a škola ji v tomto směru hodně naplňuje. Učí se tam lečemu, každý týden mají vyhlášené téma; v jeho rámci se věnují různým činnostem, nejen poznávání, ale i výtvarné výchově, zpěvu, chodí na procházky... Hlavní je, že se děti ve škole nenudí.

A v rámci výuky se naučí další důležité sociální dovednosti jako brát ohled na ostatní děti, čekat, přizpůsobit se, ale i se umět prosadit. Je toho víc. Naštěstí je v naší škole dost personálu, jeden dospělý (paní učitelka nebo paní asistentka) na dvě děti.

Někdy mi přijde, že to nejsou ani tak moje očekávání, spíš popisují, co přišlo. Ale asi to tak má být, ve škole jsou profici; oni vědí, co mají dělat, aby byly děti spokojené a aby se rozvíjely. Nebylo to tak idyllické celou dobu, co do školy Adélka chodí, na začátku jsme měli problémy nejen s rozsahem výuky, ale ani personálně všechno neklapalo, ale ťuk ťuk ťuk, postupně se můj pocit ze školy stal opravdu pozitivním.

Je něco, co byste vzhledem ke vzdělávání Adélky nebyla ochotná přijmout, tolerovat?

Naše děti, i když nekomunikují, mají jasně najevo, když jsou nespokojené. A to, že se jí ve škole něco nelíbí, to jsme poznali. Na začátku jsem trošku bojovala s upevňováním do židle; moje dcera nemá ráda, je-li omezována v pohybu trupu. A trvalo asi půl roku, než jsem to ve škole vysvětlila. Adélka byla skleslá, když ji odváželi ze šatny, a mě to nedělalo dobře. Po půl roce konečně vyzkoušeli nechat ji na vozíku bez postranní opory. Dnes ji znají dobře, ale na začátku je trošku potřeba respektovat rodiče, minimálně v oblasti polohování, stravování atd. Protože jsou to rodiče, kteří musí zvolit často ze dvou ne úplně dobrých variant, ale je to opět rodina, která nese odpovědnost a důsledky. Prostě nebyla bych ochotná přijmout nerespektování mých priorit, a to nemluvím o prioritách v oblasti poznávání, spíš o všem ostatním. Například přání, že dítě bude drženo dále i od stu-

dené žehličky, protože doma bývá teplá, je třeba respektovat. Teď se už dá vše domluvit; snažím se ale vždy jasně zdůvodnit, proč co chci.

Co vám na Adělčině současné docházce do speciální školy dělá největší radost? A kde naopak vidíte rezervy?

Mám radost, že se jí ve škole líbí. Při příchodu do šatny se směje, mává mi, když si tam pro ni někdo přijde; dává tím najevo, že už chce ve škole být sama za sebe. Pro mne je to důkaz, že se osamostatňuje.

Také mám radost, že komunikace se školou funguje (dostáváme pravidelně na začátku a konci týdne email o plánech, tématech, organizaci týdne). Každé ráno Adélku vodím do šatny a tam někoho ze zaměstnanců potkám. A komunikace funguje oboustranně. I paní učitelky ve škole vědí, že jsem ve škole spokojená. U dětí, které neumí mluvit, je to důležité dát najevo.

Zrušila bych bezdůvodná ředitelská volna – asi jako i některé maminky malých zdravých dětí. Zavírání školy na pár dnů mimo prázdniny jsem dodnes nepochopila a nerozdýchala.

Je něco, co byste v systému školství pro děti s postižením chtěla výrazně mít jinak?

Asi větší jistotu, že se dítě do školy dostane, když se rozhodne pro konkrétní speciální školu. Nejistota v šesti

letech, strašení rodičů, že si školu musí sehnat sami, to mi extrémně vadí. Přemýšlím, jestli bych taky nezačala vydírat a nezašla bych k zápisu do spádové školy. Jezdit do školy hodinu není podle mne ani normální, ani zdravé.

Máte představu, co bude dalším krokem, až Adélka vyjde z základní školy?

Představu nemám, bojím se toho. Asi ji nechám celodenně ve stacionáři. Ale už teď mi to vadí. Dokonce když teď plánujeme operaci, po které bude muset být Adélka dlouho doma, napadlo mne odložit ji až po dokončení povinné školní docházky. Ale bohužel to nepůjde, takže přijdeme o tři měsíce školy. Tyto myšlenky mne ale napadají až teď, když se konec blíží (už jen tři a půl roku ve škole), dříve by mne to takhle ani nenapadlo.

Vím, že existuje možnost, aby Adélka chodila po ukončení základní školy do praktické školy při Jedličkově ústavu. Já ale potřebuji i ten servis o prázdninách atd., který nám poskytuje stacionář. A nechávat Adélku převážet z místa na místo mi teď nepřijde smysluplné. Starší děti, co u nás ve škole už skončily, jsou ve stacionáři. A jak jich je víc a víc, tak se jim dopolední program dost přizpůsobuje.

Rozhovor s Adělčinou maminkou vedla Jana Vachulová, poradkyně rané péče

Je čas jít dál

Narozením dítěte se roztočí kolo-toč povinností a postupného upouštění od vlastních koníčků a zálib. O to náročnější je to pro maminku dítěte s postižením. Po prvotním šoku a měsících učení, jak se o takové dítě postarat, jak s ním cvičit, co smí jíst a co ne, přijde úzkost. Ještě složitější to pro rodiče bývá, když nastávají velké zdravotní komplikace jako odsávání hlenu, krmení umělou stravou prostřednictvím PEGu nebo další náročné činnosti. Časem si rodič (hlavně maminka) uvědomí, že se z ní stává fyzioterapeut, domácí lékař, učitel, řidič, speciální

kuchař,... zapadne do kola nutných aktivit a úkonů, ze který se jeden může zhroutit. Tehdy má jen dvě možnosti. Buď začne chodit na terapii, nebo se pokusí požádat rodinu, přátele nebo příbuzné o pomoc s částí péče o dítě a najde si způsob, jak vypnout.

Nasnadě je inspirovat se aktivitami, které jste dělali denně. Kurzy vaření, fyzioterapie či speciální pedagogiky. I toto je můj příběh.

Já jsem se rozhodla po sedmi letech péče o své děti (sedmiletou zdravou dceru a pětiletého syna s těžkým postižením) a předchozí profesi účetní začít pracovat i s jinými dětmi. Nejprve jsem absolvovala kurz FISAF (jak

cvičit s dětmi a následně vést kroužky). Během dvou let jsem absolvovala další kurzy související s vedením dětí při sportu a správné rehabilitaci a v Mníšku pod Brdy jsem vedla několik kroužků.

Díky rodině jsem si nepřipadala jako špatná matka zanedbávající vlastní děti. Když bylo potřeba, začala jsem pomáhat i na místních akcích pro děti, kam jsem brala i ty své. Čas šel dál a začínalo mi to být málo. Toužila jsem být učitelkou a předat dětem něco víc. Díky zkušenostem, které jsem za tři roky nasbírala, mě oslovil speciální pedagog z místní ZŠ a já nastoupila na dva dny v týdně ještě jako asistentka pedagoga na ZŠ. I přes velkou únavu jsem nic nechtěla omezit. Samozřejmě pro mou dceru, která začala chodit do první třídy, bylo velmi příjemné, že má mamin-

ku stále na dohled. Práce ve škole i na kroužcích mě velmi naplňovala.

Začala jsem ale bohužel cítit, že můj chlapeček není moc spokojen doma jen s babičkou nebo hlídací tetou, když jsem já byla v práci. Netroufaly si s ním chodit mezi děti. Díky velmi ochotné paní ředitelce v klasické MŠ v Mníšku a pomoci ze strany SPC a RP EDA se podařilo syna integrovat mezi zdravé děti s asistentkou. Začal chodit každý den na pět hodin do školky, dceru do školy a já začala zase pociťovat, že je čas jít o něco dál bez pocitu viny, že své děti zanedbávám. Rozhodla jsem se zkusit přijímací zkoušky na vysokou školu – na Univerzitu Karlovu v Praze – a povedlo se. Byla jsem zase o kousek blíže svému snu stát se učitelkou. Už za rok jsem začala učit na ZŠ na plný úvazek a dálkově studovat.

Bohužel má snaha realizovat se, i když jsem maminkou na plný úvazek, manželkou, kuchařkou a hospodyní doma, se přestala líbit mému muži. Nasta-

ly vnitřní problémy a vinu stále častěji muž házel na postiženého syna. I když jsem věděla, že bude vše náročné a složité, rozhodla jsem se manžela opustit, protože jsem už nedokázala snášet jeho odpor k vlastnímu synovi. Opustila jsem kroužky, které jsem vedla, a soustředila jsem se na svou práci ve škole, studium a péči o děti. Jsem s nimi sice sama, ale díky úžasnému přístupu školky v péči o Kristianka, díky úžasné a milující dceři a hodným lidem kolem jsem nemusela svůj sen opustit a mohu jej realizovat dál. Pro Kikiho jsem sehnala skvělou paní asistentku i na odpolední hlídání, když jsem musela zůstat v práci déle nebo když jsem měla zkoušky na fakultě. Dcera mi ve škole dělá velkou radost a našťástí se podařilo udržet mezi dcerou a synem velmi krásný a milující vztah.

Ano, samozřejmě je to náročné. Zvládat práci, školu, domácnost, rehabilitace pro syna, učení se s dcerou, vaření dětem do školy a školky bezlepkově; ale neměnila bych. Ta únava mi

za to stojí a díky rodině, která pohlídlá o nějakém víkendu, mohu načerpat sílu a fungovat i nadále.

Syn nyní nastoupil po dvou odkladech na speciální základní školu, dcerka chodí už do páté třídy, já jsem se stala třídní učitelkou druháčků na základní škole a stále pokračuji ve studiu na UK v Praze. Díky Bohu za vše.

Držet se svého snu sice může být náročné, hlavně když jste maminkou, ale stojí to za to. Nastanou dny, kdy si každá z nás řekne: „Už nemohu, nechci, jsem moc unavená“, ale věřte, to přejde. Žijte, jako by další den už být nemusel. Každý večer si řekněte, za co jste vděčná, co máte. Mě to pomáhá.

Držím všem palce a doufám, že někomu těchto pár řádků dodá odvalu nebo mu i pomůže pustit se do realizace svých snů.

Hodně štěstí přeje

Alexandra Malá

**P.O.D. L.I.P.O.U. z. ú.
pro SPC EDA z. ú.**

Smyslem organizace P.O.D. L.I.P.O.U. z. ú. je spojovat činnosti zejména neziskových organizací v oblastech vzdělávání a volnočasových aktivit, šířit dobrou praxi NNO ve všech regionech, zpřístupňovat služby lidem žijícím mimo velká města, vyhledávat příležitosti pro zatraktivnění života na venkově, provozovat výchovnou a vzdělávací činnost v oblasti environmentální a oblasti udržitelného rozvoje, zahraniční spolupráci na vzdělávání všech generací, podpořit a rozvíjet fungování rodiny, pomáhat handicapovaným, osobám po náhlých zdravotních změnách či jinak znevýhodněným v sociálním a komunitním začleňování, podporovat komunitní život, setkávání a vzájemnou spolupráci všech generací.

V malém organizačním týmu a hlavně pouze dobrovolnickou prací se nám podařilo zorganizovat několik komunitních a zároveň dobročinných akcí v Pyšelicích. Za úspěch považujeme projekt Recyklošití a Sousedská dílna. Projektem se snažíme posílit vztahy v komunitě, spojovat generace, při výrobě si vyměňovat cenné zkušenosti, učit se a vyrobit něco pro dobrou věc. Zamě-

a pomůcky vyrobili. Jsme moc rády, že dětem z Pyšel budeme moci za jejich tvorbu poděkovat malou ukázkou toho, jak se žije lidem se zrakovou vadou a jak se která ze zrakových vad může projevit.

Děti vyrobily pomůcky pro SPC EDA

Na jaře letošního roku se na naše SPC EDA obrátila paní Katka Bartošová s otázkou, zda by se nám hodily některé pomůcky, které by zvládly vyrobit děti. Tak úžasné nabídky neodmítáme. Společnými silami jsme daly dohromady návrh některých pomůcek, které bychom využili při ambulantních činnostech s klienty i při výjezdech do terénu.

Během letních prázdnin jsme si hotové výrobky jely vyzvednout přímo k organizátorce paní Bartošové. Bylo to velmi příjemné setkání, dozvěděly jsme se od ní nejen o průběhu celé akce, ale i o dětech, které se na výrobě pomůcek podílely. Jak vznikl nápad podpořit neziskovku, kdo všechno za výrobou pomůcek stojí apod.

Za SPC EDA bychom chtěly velice poděkovat všem, kdo pro nás a naše klienty krásné hračky

řujeme se zejména na výrobu pomůcek pro děti s handicapem. Tvoříme z materiálů, které již neslouží svému původnímu účelu, tedy recyklujeme vše, co by jinak bylo vyhozeno. Podařilo se nám navázat spolupráci s místním dětským domovem. Společnými silami, kdy se do výroby pomůcek se samozřejmě zapojily i místní děti, jsme v červnu vyrobili pomůcky – hračky a zahradní hry pro děti se zrakovým postižením, které jsou klienty SPC EDA.

Akce byla prospěšná hned třikrát. Byly využity látky, které by se s největší pravděpodobností vyhodily, vyrobili jsme spoustu hraček a her – zahradní domino, chodící špalvy, magnetické kontrastní obrázky, pexeso, míčky s rolničkou, škrabošky a další. A třetím velkým přínosem pro nás bylo poznání dětí z dětského domova, které jsou velice šikovné a rády udělaly něco pro druhé. SPC EDA tak dostalo možnost dětem dovést „kousek přírody“, jelikož na většinu dřevěných hraček byly použity rozřezané větve a jiné odřezky z dílny místních truhlářů.

Chceme náš projekt rozšířit i do dalších obcí. Máme k dispozici „pojízdnou dílnu“ – krejčovské a truhlářské vybavení, které jsme mohli pořídit díky finanční podpoře Nadace Via v programu Živá komunita s přispěním Nadace Jablotron a NET4GAS.

Těšíme se i na další vzájemnou spolupráci, tým SPC EDA.

Život jinak

Život trochu jinak je nezisková organizace, která vznikla v roce 2009. Posláním našeho spolku je podporovat osobnostní rozvoj člověka a inkluzi lidí s omezenými příležitostmi, především pak se zrakovým postižením. Pořádáme řadu různě zaměřených zážitkových kurzů pro dospělé účastníky, na kterých pracujeme metodou zážitkové pedagogiky.

V posledních třech letech jsme začali pořádat i pravidelné akce pro dě-

ti s těžkým postižením zraku, protože vnímáme, že ve srovnání s dětmi vidícími mají jen velice omezené možnosti prázdninového a volnočasového vyžití v kolektivu svých vrstevníků. Mezi naše akce určené dětským účastníkům patří týdenní letní tábor a víkendové pobyty probíhající v průběhu roku.

Cílem těchto akcí je:

- umožnit dětem zažít dobrodružství, zábavu, vyzkoušet si něco nového,
- poznat nové prostředí, získat nové kamarády a zážitky, na které budou rády vzpomínat,
- prostřednictvím pobytu bez rodičů napomáhat u dětí ke zvýšení samostatnosti,

- během různorodě zaměřených programů a aktivit umožnit dětem vyzkoušet si pohyb v prostředí pro ně dosud neznámém, učit se týmové spolupráci.

O tom, že se naše akce dětem líbí, svědčí jejich pozitivní ohlasy v podobě zápisků z uskutečněných akcí. Tyto zápisky zveřejňujeme na internetových stránkách www.zivotjinak.cz u všech proběhlých akcích společně s fotografiemi. Rovněž se zde dočtete, jaké akce plánujeme uskutečnit v následujících měsících.

Martin Sukaný

Adventní jeleni

Pokud se celý rok těšíte na čas adventních kalendářů, rádi otevíráte každý den čokoládová okýnka nebo prostě jenom rádi odpočítáváte dny do NĚKDY (třeba do narozenin), vyrobte si vlastní kalendář – jeleni.

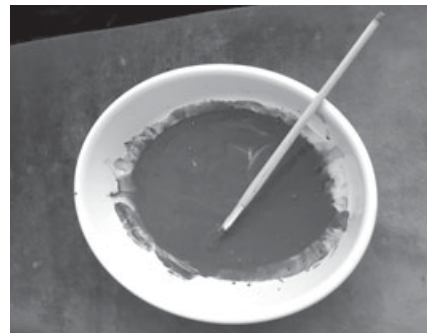
Když si s ním dáte tu práci jako já a jeleni budou roztomilí, rodiče vám určitě rádi do každého pytlíčku připraví malé překvapení, třeba dobrůtku nebo hezký vzkaz.

Potřebujeme: papírové sáčky, hnědou temperu nebo prstovou barvičku, nalepovací očička, dekorativní bambulky (já koupila v prodejně Tiger), černou fixu, lepidlo, nádobu, do které se vám vejde noha.

Tvoříme: Připravíme si na zem noviny, abychom neponičili koberec, a na ně dáme misku, ve které rozděláme temperu v trošce vody. Do misky celou ploskou šlápneme a stopu pak pečlivě obtiskneme na bílý sáček. Strídáme levou a pravou nohu, abychom získali jeleny „praváky“ i „leváky“. Až obtisk uschne, dolepíme jelenům očička, nosy z bambulek a černou fixou dokreslíme parohy a pusinky.

Adventní jeleny pak pověsíme kolíčkem na provázek nebo je jenom postavíme do řady, třeba před okno. Výhodou tohoto výrobku je, že si nejen zajistíme přísun dobrot až do Vánoc, ale ještě prověříme, zda nemáme plochou nohu.

*Anna Kubeschová,
poradkyně rané péče*

Labyrint pohybu se čte jako detektivka

**Rozhovor novinářky
PhDr. Renaty Červenkové
s profesorem Pavlem
Kolářem**

Nedávno za mnou přišla v práci kolegyně s dotazem, jestli jsem už četla knížku rozhovorů s panem profesorem Pavlem Kolářem „Labyrint pohybu“. Neznala jsem ji, ale jelikož je pro mě pan profesor něco jako guru české fyzioterapie, šla jsem ji shánět. V té době byla vyprodaná, ale nakonec jsem ji sehnala na jednom e-shopu. Přečetla jsem knihu jedním dechem a teď se znovu a znovu vracím k jednotlivým pasážím a cítím velké souznění.

Kniha je rozhovorem novinářky PhDr. Renaty Červenkové s panem profesorem Pavlem Kolářem, mj. přednostou kliniky rehabilitace a tělovýchovného lékařství 2. LK UK A FN Motol. Budu citovat přímo autorku: „Kniha nám otevře obzory, o nichž jsme dosud měli leda mlhavé představy, nebo taky žádné, ač se pohyb týká každého z nás.“ A musím jí dát za pravdu.

Pan profesor zde velmi srozumitelně vysvětluje principy a souvislosti lidského organismu a říká, že se nic neděje náhodně. Popisuje, jak např. u vrcholového sportovce změna délky hokejky, jinak nabroušená brusle nebo

Senzopatická hra

V našem sloupku věnovaném hře jsme doposud nezmínili poslední druh hry podle autorek knihy „Rosteme hrou, vývoj a podpora hry dětí se zrakovým postižením“ Yolandie Moleman, Ellen van den Broek a Ans van Eijden, a tou je senzopatická hra. Představením tohoto typu hry doplňujeme předchozí fáze: manipulační, kombinační a symbolickou hru. Opět popíšeme, jak taková hra vypadá u dětí se zrakovým postižením a jak dětem můžeme pomoci ji podpořit.

Co je senzopatická hra?

Jedná se o specifický druh hry, který prolíná všemi dosud zmíněnými druhy her a celým dětským věkem. Jak již název napovídá a slovník cizích slov potvrzuje, hra jednak obsahuje patický rozměr (tedy „z citového hnutí vyrůstající, emocemi podložený, citový“), ale zároveň se vztahuje ke smyslům, které zapojuje a díky nimž dítě získává smyslové zkušenosti (odtud senzo ve složenině senzopatická).

ale především v předškolním a domácím vzdělávání. Pro senzopatickou hru není důležité něco vytvořit, zkombinovat, postavit nebo přehrát, ale v popředí stojí zážitek, tělesné pocity dítěte při experimentování s materiálem. Do hry jsou zapojeny všechny smysly, které dítě může využít – hmat, zrak, čich, smysl pro rovnováhu i polohocit. Dítě si při takové hře může užívat zajímavé vůně věci, se kterými si hraje, pohybovat se v rytmu hudby, kterou je pohlceno, sledovat magicky se přemísťující kapalinu v lávové lampě, patlat se barvou, šplouchat se ve vaně s hromadou husté voňavé pěny nebo se čvachtat v blátivé louži a mít radost, jak bláto pěkně mlaská.

Materiál

Senzopatická hra často souvisí s beztvárným materiálem jako je písek, bláto, barva, mouka, hlína, voda. Dítě tento materiál zkoumá, zažívá jej a procituje jeho vlastnosti. Zakouší, jak materiál chladí, hřeje, čvachtá, mlaská, lepí, drolí se, protéká mezi prsty, cáká do obličeje, šustí pod nohama.

Senzopatická hra však může souviset i s materiály s pevným tvarem jako jsou kostky, kuličky, kamínky, mušle, kousky látek a jiné materiály – dítě se jimi může probírat, přesypat je, vrstvit... Do senzopatické oblasti spadá i experimen-

*Lucie Gregorová, poradkyně rané péče
a konzultantka pohybového vývoje*

Tento pojem je v naší odborné literatuře zatím relativně nový. V Nizozemsku (sensopatisch spel), ale i v anglicky mluvících zemích (sensopathic play, i např. sensopathic corner in preschool) však jde o naprosto běžný pojem, a to nejen ve speciálním školství,

tování s jídlem (jogurt, kaše, šlehačka, suchá i vařená rýže, těstoviny apod.), které velmi dobře známe zejména u dětí kolem jednoho roku věku.

Podstatou senzopatické hry je aktivní pozornost vůči tělesným vjemům souvisejícím s probíhající aktivitou

Místo pro vaše poznámky:

a ponoření se do nich. Může děti aktivizovat, podporuje jejich soustředění, může jim pomoci jejich hru dále obohatovat a rozvíjet. Jindy je může naopak zklidnit, pomoci jim uvolnit se a snít.

Senzopatické hry se mohou věnovat samozřejmě i děti s těžším kombinovaným postižením, pokud jim k ní vytvoříme správné podmínky a nabídneme vhodný materiál.

Přidáváme příklad z praxe:

Tříletý Dominik s kombinovaným postižením a centrálním postižením zraku už nějaký čas umí sám sedět, pohybuje se plazením a velmi ho zajímají zvukové hračky s tlačítky. Rád tlačítko mačká, bouchá do nich, hračky však nechce brát do ruky a nijak jinak s nimi nemanipuluje, maximálně do nich strká. Dospělí si dlouho lámou hlavu, jak ho motivovat k jiným aktivitám a hře s jinými podněty a k uchopování vůbec. Po společném zamyšlení se s poradky-

ní rané péče zafunguje kovová miska, do které nasypou velké fazole a vloží do nich lesklý korálkový vánoční řetěz. Na Dominika to působí jako magnet. Ihned se k misce doplází a noří ruku do fazolí, hlavně ho však přitahuje blýskavý řetěz. Zkouší svou obvyklou techniku mačkání, bouchání, ale materiál způsobí samozřejmě naprosto jiný efekt a Dominik vlastně omylem řetěz uchopí; je překvapen, při opakování pohybu mu v dlani ulpívá fazole, když se „do toho pěkně opře“, fazole začnou „lítat“ kolem, je to něco naprosto nového, nečekaného, Dominika to baví a čas od času opakovaně fazole a řetěz uchopuje. V misce to rachta a jemu se to moc líbí, užívá si nové zvuky, ale i dotek fazolí; lesklé korále ho úplně fascinují. K aktivitě se znovu vrací.

Fazole je možné pro obměnu vjemů příjemně nahřát.

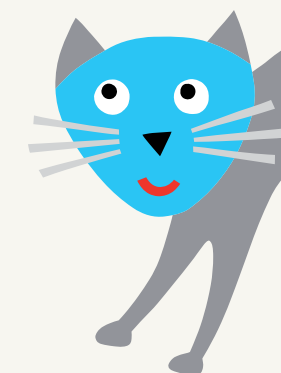
S dotazy na podporu vývoje hry svého dítěte se můžete obracet na poradkyně rané péče. Rády vám pomohou přijít na to, jak postupovat právě u vašeho dítěte a jak jeho současnou hru obohatit a posunout dále.

Kniha Rosteme hrou, Pracovní sešit i Škála vývoje hry dětí se zrakovým postižením jsou k zakoupení v EDOVI, případně k zapůjčení prostřednictvím vaší poradkyně.

Alice Pexiederová, poradkyně rané péče

Jak si s dětmi hrát a současně jim pomoci objevovat okolní svět

Tipy na aktivity pro rozvoj zrakových dovedností a jemné motoriky, které jsou vám k dispozici zdarma a jsou připraveny pod odborným dohledem poradkyň rané péče

Jednoduchá hra na tabletu i mimo něj

Aplikace EDA PLAY TOBY je připravena na míru dětem se zrakovým a kombinovaným postižením tak, aby jednoduchou hrou pomáhala dětem s rozvojem zrakových dovedností a jemné motoriky.

Začíná úkoly, které se odehrávají automaticky, pak přicházejí na řadu úkoly, které čekají, až se dítě dotkne displeje, a nakonec úkoly, ve kterých hráč objevuje, co se skrývá ve tmě, a zjišťuje, co vykukuje z krabice.

Hru na tabletu lze velmi jednoduše doplnit o skutečné předměty – krabice, košíky, hračky – a úkoly přehrávat také v realitě. Můžete tak pomoci dětem objevovat okolní svět a podpořit rozvoj jejich zrakového vnímání. Inspirace, co zajímavého s dětmi podniknout při hře na tabletu i mimo něj, najdete na www.edaplay.cz/tipy

Aplikace EDA PLAY TOBY je dostupná ke stažení zdarma. Více informací najdete na www.edaplay.cz/eda-play-toby

Pro iPady
i Android
tablety
ZDARMA

Zapojte do rozvoje dovedností také úkoly z pracovních listů

Zvířátka z aplikace EDA PLAY TOBY pomáhají dětem trénovat zrakové dovednosti a jemnou motoriku také v pracovních listech. Děti můžete zabavit omalovánkami, hledáním cesty v bludišti, spojováním shodných obrázků, z papíru můžete vystříhat postavičky zvířat a hrát s nimi hry dle vlastní fantazie. Můžete si vybrat úkoly hned z několika kategorií obtížnosti tak, aby vyhovovaly aktuálním dovednostem vašeho dítěte. Pracovní listy si snadno stáhnete z webové stránky www.edaplay.cz/aktivita, vytisknete a můžete libovolně použít k procvičování dovedností.

Pracovní listy
ke stažení
ZDARMA

Na webovou stránku www.edaplay.cz/aktivita průběžně přidáváme nové pracovní listy. Najdete zde také inspirace, jak doplnit jednotlivé pracovní listy aktivním komentářem.

Přejeme dětem i rodičům hodně zábavy při rozvíjení zrakového vnímání a jemné motoriky.

Tým poradkyň rané péče z neziskové organizace EDA

Co je raná péče a komu je určena?

Raná péče je odborná terénní služba pro rodiny dětí do 7 let, jejichž vývoj je ohrožen v důsledku předčasného narození, komplikovaného porodu, závažnější zdravotní diagnózy a smyslového nebo fyzického postižení.

Poradkyně rané péče bude v intervalech 2 – 12 týdnů docházet přímo do vaší rodiny a pomůže vám:

- porozumět projevům dítěte,
- vybrat pro ně nejvhodnější stimulační hračky, pomůcky a metody,
- co nejlépe využít raný věk dítěte k podpoře jeho maximálního rozvoje,
- vyznat se v tom, jaké důsledky má stav dítěte na každodenní život celé rodiny,
- seznámit vás s možnostmi podpory, na kterou máte jako rodič nárok.

**Služba je
poskytována
ZDARMA**

Odborníci vám pomohou zprostředkovat právě takové informace, které mezi jednotlivými lékařskými kontrolami potřebujete, abyste se mohli svému dítěti užitečně věnovat.

Pracoviště rané péče patří mezi služby sociální prevence a existují ve všech krajích ČR. Můžete oslovit kterékoli pracoviště a všude se dozvíte, jaká konkrétní služba může pomoci právě vám.

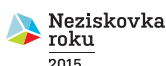

Seznam jednotlivých pracovišť najdete v Registru poskytovatelů sociálních služeb iregistr.mpsv.cz nebo na www.arpcr.cz.

Pracoviště je členem
Asociace rané péče České republiky
www.arpcr.cz

www.eda.cz

EDA cz, z. ú.
Filipova 2013/1
148 00 Praha 4
tel.: +420 224 826 860
e-mail: info@eda.cz